

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ὁγδοος

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

11 Νοεμβρίου 1879

Σφραγὶς τοῦ ὑγειονομείου Τήνου ἐπὶ ἐπαναστάσει

[Ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Λάμπρου].

ΙΤΑΛΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Α'

Ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Νεάπολιν διάπλους.—Τὸ ἀτμό-
πλοῖον Ἔγεστα καὶ οἱ συμπλωτῆρες.—Κατάνη.—
Μεσσήνη.—Ἀφιξίς εἰς Νεάπολιν.

Ἔχω μίαν συνήθειαν, κακὴν μὲν βεβαίως,
ἀλλ' ἔχουσιν καὶ τὰ καλὰ τῆς, τὸ νὰ μὴ κατα-
στρώνω ἀπομνημονεύματα καὶ νὰ μὴ ἐκθέτω
τάς ἐντυπώσεις τῶν ταξιδίων μου. Ἀλλὰ φαί-
νεται ὅτι ἡ Ἑστία ἔχει ἰδιαιτερόν τι γόητρον,
ἐπειδὴ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔγραψα περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλ-
λαις μουσείου τοῦ Βιρτζ, οὕτω καὶ νῦν προκα-
λοῦμαι νὰ γράψω ἀναμνήσεις ἰταλικὰς. Ἀλλὰ
πῶς καὶ πόθεν νὰρχίσω, ἀφ' οὗ δὲν δύναμαι νὰ
κάμω ἀρχὴν ἀπὸ Διὸς καὶ πανσελήνου; Ἄν
τοῦλάχιστον εἶχομεν πανσέληνον κατὰ τὸν ἀπὸ
Πειραιῶς εἰς Νεάπολιν διάπλουν, ὅα' ἡδυνάμην
πολλὰ νὰ εἶπω ἐνθουσιαστικὰ ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς
ἡμῶν ἐκείνης φωταγωγοῦ, ἥτις ἔχει ἀκούσει τόσα
καὶ τόσα παρ' ἀγαθῶν καὶ κακῶν στιχοπλόκων,
ὥστε εἶνε μὰ τὴν ἀλήθειαν θαῦμα πῶς δὲν ἀπε-
φάσισε νὰ μας ἀποχαιρετίσῃ διὰ παντός, στέλ-
λουσα τὰς ἀκτῖνας τῆς τὸ ἑξῆς εἰς ἄλλους κό-
σμους, ἐνθα νὰ μὴ γράφονται στίχοι. Ἀλλὰ δὲν
ἐφώτιζεν ὅμως ἡ ἀργυροφειγγὴς τὰ ὑγρά κέ-
λευθα, μέλλων δὲ νὰφηγηθῶ τὰ τοῦ διάπλου
μας, κατὰ τὴν ῥητὴν ἀπαίτησιν τῆς Ἑστίας,
εὐρίσκομαι ἐν ἀπορίᾳ, ὡς τις χορευτὴς πρωτόπει-
ρος, ὅστις δὲν ἐξεύρει τί πρῶτον νὰ εἴπῃ εἰς τὴν
συγχορεύτριάν του κατὰ τὰ μακρὰ σχήματα
τῆς ποικίλης τετράζυγος, ἂν δὲν βοηθηθῇ ὑπὸ
τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ καιροῦ, καὶ προτιμᾷ νὰ

μείνῃ ἄφωνος, ὅταν οὕτε ἡ ζέστη εἶνε ὑπερβο-
λικὴ οὕτε τὸ ψῦχος ἐκτακτον.

Καὶ ἐν τούτοις τὸ ἀτμόπλοῖον ἡμῶν, βοηθού-
μενον ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου, ἔσχιζε τὴν θάλασσαν
θαρραλέον, κυματίζομενον ἐπιχαρίτως. Ὀλίγην
ᾤραν μετὰ τὸν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἐκ-
πλουν διηρχόμεθα ἐξῶθεν τῆς Σαλαμίνος, ἥς τὸ
κύμα ἠσπάζετο τοὺς ἀπέναντι τάπους τοῦ Θε-
μιστοκλέους καὶ τοῦ Μιαούλη. Αἱ ἐντυπώσεις
διεδέχοντο ἀλλήλας ταχέϊ καὶ αἱ ὀλίγαι ἱστο-
ρικαὶ ἡμῶν γνώσεις ἀνεξωγογόνουντο ἐπὶ τῇ θεᾷ
τόσων τοπείων, ἐνθα διεδραματίσθησαν διαση-
μότατα τῆς πατρίου τύχης γεγονότα. Ὁ δρό-
μος τοῦ ἀτμόπλοιου μὲν ἐπέστρεψεν εἰς ἡμᾶς
νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐκ τοῦ πλαγίου εἰς τὸν
κόλπον τῆς Σαλαμίνος· ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει νὰ
ἐμμείνῃ εἰς τὸ θέαμα τὸ ὠραῖον, ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλ-
μὸς ἐπλανᾶτο παρασυρόμενος εἰς τὴν ἄμεσον
διαδοχὴν τῶν ὠραίων νήσων, αἵτινες παρίσταντο
ταχέως, ἡ μὲν μετὰ τὴν δὲ, ἐνώπιον ἡμῶν. Ὁ
καθαρὸς φθινοπωρινὸς ἀήρ καὶ τὸ γλυκὺ θέαμα
τοῦ γλαυκοῦ πόντου δὲν ἄφινεν ἐν ἡμῖν πολλὴν
διάθεσιν πρὸς συζητήσεις καὶ ὁμως εὐχαρίστως
συνδιελεγόμεν μετὰ φίλου Ἑλλήνος συμπλωτῆ-
ρος περὶ τῆς περιφανοῦς ναυμαχίας· καὶ διεγρά-
φομεν τὸ σχέδιον τῆς παρατάξεως τῶν τριήρων,
λυπούμενοι ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀτέλεια ἀναγκάζει
ἐνίοτε τοὺς ἐπιστήμονας νὰ συζητῶσι καὶ ἐν
πράγμασιν, αἵτινα ἔπρεπε πολλάκις νὰ γεννῶσι
μόνον ἀνέπαρον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἰδέαν τῆς
δόξης χωρὶς ἀδιαλύτων περὶ τὰ καθ' ἑκαστα
μικρολογίων. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἦτο ἔτι πλήρης τοῦ
Ἀριστείδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Εὐ-
ρυβιάδου καὶ παρήλαυνεν ἐνώπιον ἡμῶν ἡ Ἀρ-
τεμισία καὶ ἐκόμπαζεν ὁ Ἑρῆς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ
τοῦ θρόνου ἐν μέσῳ γραμματέων οὐκ εἰδότην
τί νὰ ἀναγράψωσιν, ὅτε τὸ σκάφος, ταχύτερον τῆς
διανοίας ἡμῶν τῆς ἀρεσκόμενης εἰς τὰ περιόδο-
ξα, διήλυνε σαλευόμενον πρὸ τῆς Αἰγίνης. Ὁ
τροφόδοτος τοῦ πλοίου ἡμῶν, ἐνὸς τῶν ἀρίστων
τῆς ἰταλικῆς ἐταιρείας τοῦ Florio, εἶχεν ἤδη
ἀναπαύσει τὸν στόμαχον ἡμῶν δι' ἐπαρκεῖς ἀ-
ρίστου καὶ θερμάνει τὴν ἡμετέραν φαντασίαν δι'
ἀξιολόγου σικελικοῦ οἴνου, ὅστις ἐνούμενος μετὰ
τῆς ἐμφύτου παντὶ Ἑλληνι φιλοπατρίας διέ-
γραφεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν πάντη ἀλ-
λοίας τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ ὄρη τῶν γραφικῶν νή-

των πρὸ τῶν ὁποίων διεπλέμεν. Χωρὶς νὰ το θέλωμεν ἡ Αἴγινα ὡς ὑπὸ ῥάβδου μαγικῆς μετασώθη εἰς τὴν ὠραίαν τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ θυγατέρα, ἣν ἀγαπήσας ὁ ὕπατος τῶν θεῶν μετήνεγκεν ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν μητρικῶν κόλπων. Ἀληθῶς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, τῆς ξηρᾶς νῦν καὶ ἰσχυρῆς, οἶαν ἐβλέπομεν αὐτὴν ἐξ ἀνατολῶν, κατόκει ἐμπορικώτατος λαὸς, δράστης καὶ πλούσιος, διαφιλονεικῆσας τὴν ἀκμὴν τῆς ναυτιλίας πρὸς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας; Ἡ Αἴγινα τῶν σημερινῶν μικροναυτίλων καὶ σπογγαλιέων εἶχεν ἀληθῶς ποτε κατοίκους ὑπὲρ τοὺς 500,000; Δὲν εἶνε ἄρα λάθος τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀριστοτέλους νὰ ἀναφέρεται ὁ ἀριθμὸς 470,000 δούλων τῶν Αἰγινητῶν; Δὲν εἶχομεν παύσει νὰ σκεπτώμεθα καὶ διστάζωμεν, ὅτε ταχεῖς ἤδη διηρχόμεθα πρὸ τοῦ Πόρου καὶ ἐφανταζόμεθα τὸν ἀόρατον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἐνθα ἔπιεν ἐθελουσίως τὸ φάρμακον ὁ Δημοσθένης. Ἐχύσαμεν ἐν δάκρυ συγκινήσεως ἀπέναντι τῆς γῆς ὅπου ἔθανεν ὁ μέγας Ἀθηναῖος. Ὁρθῶς λέγει τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα, ὅτι ἂν εἶχε τὴν σωματικὴν βώμην ἴσῃ πρὸς τὸν λόγον, δὲν θὰ ἐδέσποζέ ποτε τῆς Ἑλλάδος Ἀρης Μακεδῶν. Τὸν Πόρον διεδέχετο ἡ Ὑδρα, καὶ μόλις που κατόπιν διεφαίνοντο ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου αἱ Σπέτσαι· νῆσοι μητέρες ναυμάχων δαφνοστεφῶν. Τὰ ἡλιοκαῆ θαλασσοπούλια τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν δὲν ἠγῶνίσθησαν ἀμυνόμενα κατὰ τῆς περσοκρατουμένης Ἀσίας ἐπελαυνούσης, οὐδ' ἔθνησκον ἀνώνυμα κατὰ τῆς μακεδονικῆς σαρίσσης ἀγωνιζόμενα· τέκνα περιφανῆ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ ἔδιδον ὄνομα καὶ νίκην εἰς τὴν φίλην πατρίδα κατὰ νέων ἀνομωτέρων βαρβάρων. Τίς θὰ λησμονήσῃ τοὺς ἄθλους καὶ τὰς θυσίας των; τίς θὰ ὑμνήσῃ ποτὲ ἐπαξίως τὰς νίκαις των; Ἐπροχώρει τὸ πλοῖον ἡμῶν καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ φαντασία καὶ ἀνεμένονεν νὰ ἴδωμεν ὀλίγα που μόλις μίλλια μακρὰν τὰ Ψαρά, τὸν τελευταῖον εὐκλεῆ βράχον τοῦ νησιωτικοῦ ἐκείνου στεφάνου. Τίς ἐφάντασθη ποτὲ, ὅσον καὶ ἂν ἐμελέτης τοῦ Αἰγαίου τὴν τοπογραφίαν, ὅτι τὰ Ψαρά δὲν εἶνε ἐγγύτατα τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ ὅτι χῶρίζουσι τὴν ἡρωοτόκον νῆσον ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀδελφῶν κυμάτων διάυλοι μακροί; Ἀποροῦντες ἐβλέπον οἱ συμπλωτῆρες ἡμᾶς ἐνθουσιωδῶς προσβλέποντας τοὺς ξηροὺς καὶ δι' αὐτοὺς ἀνωύμους βράχους πρὸ τῶν ὁποίων διηρχόμεθα. Ἀλλ' εὐλαβηθέντες τὴν εὐσεβῆ ἡμῶν θεωρίαν δὲν ἠρώτησαν ἡμᾶς ὁπόθεν ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ λάμψις τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ κρύφιόν ποτε δάκρυ.

Εὐδαίμονα τῆς ὀλβίας Ἀγγλίας τέκνα δὲν ἠδύναντο βεβαίως οἱ συμπλωτῆρες ἡμῶν νὰ αἰσθανθῶσι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν συνειδήσεως τὴν ἐξαρσιν, τῆς πανελληνίου ἡμῶν ὁδύνης τὸ ἄλγος. Διότι τὴν πλειοψηφίαν τῶν συνοδοιπόρων ἡμῶν

ἀπετέλουν Ἀγγλοὶ, ἕκαστος ἰδιάζοντα ἔχων τὸν τρόπον καὶ τῆς ὀψέως τὸ ἐξωτερικόν. Περὶ τῶν Ἀγγλῶν δύναται τις νὰ παρωδήσῃ τὸ τοῦ Βηλαρά ἐκεῖνο, ὅτι ἡ φύσις, μόλις πλάσασα ἕνα αὐτῶν, καὶ θραύει ἔπειτα τὸν τύπον. Καὶ ὁμῶς εἶνε περιέργον, πῶς ἐν ᾧ ἄλλοιον ἔχουσιν ἕκαστοι τὸ πρόσωπον, τὴν φωνήν, τὰς διαθέσεις, εὐρίσκονται συμφωνήσαντες περὶ ἕν τι, περὶ τὸν τρόπον τοῦ περιδεύειν. Ὁ Ἀγγλος, σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ Ἀμερικανὸς, ταξιδεύων δὲν εἶνε ἄνθρωπος, εἶνε μηχανὴ κοκκίνη. Ἐξηγουμαι. Εἶνε μηχανὴ ἐργαζομένη κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ κοκκίνου ὁδηγοῦ, τοῦ Budeker ἢ μᾶλλον τοῦ Murray. Τὰ πάντα εἶνε διαγεγραμμένα ἐν τῶν προτέρων, οἱ τόποι οὓς πρέπει νὰ ἴδωσιν οἱ περιηγηταί, αἱ ἀμοιβαὶ ἃς ὀφείλουσι νὰ πληρώσωσιν, αἱ ἡμέραι αἵτινες ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν μνημείων. Τὸ ταξιδεύειν ἔχει καταστῆ οὕτω τυπικόν, ὥστε ἀληθῶς ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ δύναται τις νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν ἐν τοῖς ἐντύποις ἐκείνοις ὁδηγοῖς δὲν περιέχεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιφωνημάτων καὶ τῶν θαυμαστικῶν, πρὸς ἃ πρέπει νὰ διασταλῇ τὸ σχεδὸν ἀείποτε ἀνοικτὸν στόμα τοῦ Ἀγγλου περιηγητοῦ. Ἐνθυμούμαι νεαρὸν τινα ἀπόφοιτον ἐνὸς τῶν κολλεγίων τοῦ Ὁξωνίου, ἐπισκεφθέντα πρὸ ἐτῶν τὰς Ἀθήνας, μετ' οὗ ἀνέβη τὴν Ἀκρόπολιν, ὅστις ἀπήτησε ῥητῶς νὰ ἐνωτισθῇ τοῦ θρυλουμένου βόμβου τῶν θαλασσιῶν ὑδάτων, ὅστις λέγεται ἀκούμενος ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ἐρεχθεῖ δῆθεν ἰχνῶν τῆς ποσειδωνίου τριαίνης· ὁ αὐτὸς ἐθεώρησεν ἀπαραιτήτον νὰ διέλθωμεν ἐφ' ἀμάξης κάτωθεν τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ (δὲν εἶχον ἔτι τεθῆ πέρειξ τὰ σημερινὰ κιγκλιδώματα) καὶ ἀνέγραψεν ἐν τῷ σημειωματαρίῳ τοῦ ἀκριβῶς τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐτελείτο τὸ προδιαγεγραμμένον τοῦτο ἀξιοσημείωτον γεγονός. Τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τοιούτου περιηγητικοῦ τύπου ἦσαν οἱ τέσσαρες Ἀγγλοὶ συμπλωτῆρες ἡμῶν, ἕκαστος παρέχων ἰδιορρύθμους τοῦ τύπου ποικιλίας. Ζωολογικῶς κατατασσόμενοι ἀνῆκον ἅπαντες εἰς τὸ γένος Ἀγγιλος περιηγητῆς, μόνον δὲ διέφερε τὸ εἶδος.

Ἡ ψυχολογικὴ ἐξέτασις τῶν συμπλωτῆρων ἡμῶν καὶ ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ ἡμετέρου σκάφους ἀπετέλεσαν τὴν κυριωτάτην ἡμῶν φροντίδα, ὅτε, περαιοθέντες ἔξω τῶν νήσων τοῦ σαρωνικοῦ κόλπου καὶ εἰς πλεύσαντες εἰς τὸ Μυρτῶν Πέλαγος, μόλις ἤδη μακρόθεν διεκρίνομεν ἀφανῶς τὰ ὄρη τῆς Κυνourίας καὶ παρεσκευαζόμεθα πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ παρακάμψωμεν τὸν Μαλέαν. Ἀλλ' εἶνε ἀληθές, ὅτι καίτοι ἡ γνωστὴ παροιμία τῶν ἀρχαίων κάμψας Μαλέαν ἐπιλάθου τῶν οἰκαδὲς, ἥτις ἔλαβε πρὸ τινων ἐτῶν διὰ τῆς συγκρούσεως τοῦ ἀτυχοῦς Ἀγραγαντος (Agrigento) νέαν ὑπόστασιν, ἠδύνατο νὰ ταράξῃ τοὺς πλείοντας μάλιστα κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς

φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, ἡμεῖς ἐλάχιστα εἰμεθα διατεθειμένοι νὰ δεινῶμεν τὴν ἡμετέραν θέσιν, αἰσθανόμενοι ἡμᾶς βυκαλιζομένους ἡδύτατα ὑπὸ τῆς ἐσπερινῆς αὖρας, ἥτις μετὰ τὸ δεῖπνον κατεκοίμισεν ἡμᾶς τρυφερῶς.

Ὅτε δ' ἐξυπνήσαμεν τὴν πρωίαν τοῦ Σαββάτου, εἶχομεν ἤδη παρακάμψει καὶ τὸν Μαλέαν καὶ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Ἀκρίταν, καὶ διεκρίνομεν ἤδη μακρόθεν τὸ Ναβαρῖνον, κοιτίδα περιφανῆ τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐν ᾧ δὲ κατὰ μικρὸν ἀπεμακρυνόμεθα ἀπώτερον τῆς ἐλληνικῆς γῆς, ἐνεθυμήθημεν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκάφους ἡμῶν καὶ τῶν ἀναμνήσεων ἃς ἀνέκαλει εἰς τὸν Ἑλληνα, ὅτε εἶδομεν ἐπὶ τινος εὐαέρου ἐξέδρας ἐν τῷ καταστρώματι ἐκτεθειμένας δύο φωτογραφίας, αἵτινες παρίστων ἀρχαῖα μνημεῖα. Τὸ πλοῖον ὠνομάζετο Segesta εἰς μνήμην τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐλληνίδος πόλεως Ἐγέστης ἐν Σικελίᾳ, ἥτις ὑπῆρξε διὰ τὰς ἐριδας αὐτῆς πρὸς τοὺς Σελιουντίους μία τῶν κυριωτάτων ἀφορμῶν τῆς εἰς Σικελίαν ἀτυχοῦς τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατείας. Αἱ δὲ φωτογραφίαι αἵτινες ἦσαν ἐκτεθειμέναι ἐν τῷ πλοίῳ παρίστων τὰ εἰρήπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τῆς πόλεως ταύτης καὶ τὰ γεγραμμένα ἀρχαῖου ναοῦ σωζομένου ἐν τῇ πόλει, οὗτινος ὁ σοβαρὸς δωρικὸς ρυθμὸς ἀναμνήσκει τὰ λείψανα τοῦ ἐν Κορίνθῳ σωζομένου ναοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Χαλινίτιδος Ἀθηνᾶς.

Ἀλλὰ τὸ περιεργότατον ἐν τῷ πλοίῳ δὲν ἦσαν αὐταὶ αἱ φωτογραφίαι. Μετὰ ποικιλίας ἀναγνώσεις καὶ ὀμιλίας, διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν παντοίας ἄλλης διασκεδάσεως, ἐφ' ἣ δυστυχῶς διακρίνονται τὰ σκάφη τῆς ἐταιρείας τοῦ Φλόριο, ἐστράφημεν ἐκ περιεργίας ἐπὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λευκώματος τοῦ πλοίου, ἐν ᾧ οἱ βουλόμενοι τῶν περιηγητῶν ἀναγράφουσι τὴν εὐαρέσκειαν ἢ δυσχερέκειαν αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ τοῦ πληρώματος. Τὸ βιβλίον περιεῖχε πολλὰ ἄξια προσοχῆς καὶ γέλωτος. Εἰς τῶν περιηγητῶν ἐξέφραζε τὴν λύπην αὐτοῦ ὅτι δὲν εἶχον συμπλεύσει κατὰ τὸ ταξίδιον αὐτοῦ κυραῖ, ἄλλος παρεπονείτο, καὶ ἦτο Γερμανός, ἐπὶ τῇ ἔλλειψι ζατρικίου. Ἀλλὰ τὸ εὐχαριστότατον ἦτο ἡ πλήρης εὐαρέσκεια Ἑλληνός τινος, οὗτινος δὲν ἀνεγινώσκετο τὸ ὄνομα καλῶς καὶ ὅστις εἶχεν ἀναγράψει ἐν τῷ λευκώματι τὰ ἑξῆς. Δημοσιεύομεν αὐτὰ εὐλαβῶς αὐτολεξεῖ, αὐτοῖς γράμμασιν, ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ κειμένου μεσαιωνικοῦ.

«Les messieurs kountante des bateau Segenta nous avons etes très contante edes tous les hommes». Ἐρωτῶμεν, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ γράψῃ ταῦτα ὁ γράψας, ἢ ἀφ' οὗ πάντως ἤθελε νὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἰταλικῆς ἀτμοπλοίας, διὰ τί δὲν ἔγραψε τὴν γλῶσσάν του τὴν μητρικὴν, ἐν ᾗ βεβαίως δὲν θὰ διέπραττεν, ὅσον νεοφώτιστος καὶ ἂν ἦτο ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ καὶ τῇ συντάξει,

τόσα παραπτώματα καταγέλαστα; Ἐλυπήθην πολὺ, τὸ ὁμολογῶ ἄνευ περιστροφῶν, ὅτι τὸ ἐλληνικὸν τοῦτο κείμενον ἦτο τὸ ἀμαθέστατον πάντων τῶν ὑπομνημάτων τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ γράψωσι τὸ ὄνομα τῶν ἐν τῷ λευκώματι. Ἐσυλλογίσθην δὲ ὅτι ἂν ἦμην ἐν τῇ θέσει τοῦ γράψαντος ἐκεῖνα καὶ εἶχον ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐγέστης, θὰ προστίμων νὰ παλλαγῶ αὐτῶν μᾶλλον χρηματικῶς, διὰ πληρωμῆς ἐνὸς ἀκόμη φράγκου εἰς τοὺς θεράποντας, ἢ συγγραφικῶς, διὰ γαλλικοῦ σημειώματος, ἔστω καὶ τριστίχου.

Πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ περίπου ὥρας μετὰ τὸν ἐκ Πειραιῶς ἀπόπλουν προσωρίζετο ἡ Ἐγέστα κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος τῆς Κατάνης· ἦτο πλέον ἀργὰ καὶ τὸ πλοῖον εἶχε καθυστερήσει ἀρκετὰ, ὥστε ταχέως ἠναγκάσθη νὰ πάρῃ ἐκεῖθεν, καὶ οὕτω δὲν εἶδομεν τὴν Κατάνην. Ἀλλ' ἡ περιεργία ἡμῶν ἱκανοποιήθη κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ Ἰταλίας διὰ τῆς αὐτῆς θαλασσίας ὁδοῦ, ὅτε ἐμείναμεν ἱκανὰς ὥρας καὶ ἐπροφθάσαμεν νὰ ἴδωμεν τὰ ξηιοθέατα. Ἡ πόλις ἐκτείνεται νωχελῶς παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης, καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 85,000 κατοίκων. Εἶνε περίεργος ἡ ἡρεμία τῶν Καταναίων αἵτινες ἐργάζονται καὶ εὐθυμοῦσιν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἡριόστειου, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν εἶνε πολλαχοῦ φθορομένη ἐπὶ λάβας καὶ ἐν ᾧ ἔχουσι προσφάτους τὰς ἀναμνήσεις καταστροφῶν, διότι ἀκόμη τῷ 1828 πλείστοι οἰκίαι ἐπεσαν ἐκ σεισμοῦ, συνεχεῖς δὲ εἶνε αἱ ἐκρήξεις καὶ οἱ σεισμοὶ χρόνων παλαιότερων. Ἐπὶ πρὸ ὀλίγων μῆνῶν ἡ Αἴτνα εὐρίσκειτο ἐν πλήρει ἐκρήξει· ἀλλ' ὅτε διέβημεν ἡμεῖς ἐκεῖθεν, στρώμα χιόνος ἐπέσπερε τὴν ὑπὲρ τοὺς δεκακισχιλίους πόδας ὑψηλὴν κορυφὴν τοῦ πυρογενοῦς ὄρους. Ἡ θεὰ τῆς λευκανθιζούσης ἐκείνης κορυφῆς μοὶ ἀνέμνησε τὴν φαινομένην ψυχρότητα τινων ἀνθρώπων, οἵτινες κρύπτουσι πῦρ καὶ φλόγας ὑπὸ τὴν ἔξωθεν χιόνα. Εἶνε περίεργος σύμπτωσις ὅτι ἡ Αἴτνα προμνηθεύει τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸν γαῖτονα κόσμον μέχρι τῆς νήσου Μελίτης διὰ τῆς χιόνος τῆς, ἐν ᾗ συγκρόνως ἀποστέλλει τὸ θεῖον τῶν πλουσιωτάτων θειῶν τῆς εἰς ἀπωτάτους λιμένας. Ὅπόσον εἶνε παράδοξοι αἱ ἀντιθέσεις τοῦ κόσμου τούτου!

Ἀξιοθέατον εἶνε ἐν Κατάνῃ τὸ μέγιστον μοναστήριον τῶν Βενεδικτίνων, πλησίον τοῦ ὁποῦ δεικνύουσι τὸν τόπον, ἐνθα ἐφθασεν ἡ λάβα τοῦ ἡφαιστείου κατὰ τὴν μεγάλην ἐκρήξιν τοῦ 1669, ἥς εἰκόνα παρέχει τοιχογραφία τῆς μετρίας τέχνης ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μητροπόλεως. Ἡ μητρόπολις αὕτη, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Ἀγαθῆς, ἐξεγείρει οὐχ ἥττον τὸ διάφορον τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ φίλος τῆς ζωγραφικῆς ὀλίγα ἔχει νὰ θαυμάσῃ ἐν τούτῳ τῷ κτιρίῳ, ὁ περ πολὺ μᾶλλον θὰ συγκινήσῃ τὸν φιλόστορα, δυνάμενον νὰ ἴδῃ ἐν αὐτῷ τοὺς τάφους τινῶν

μελῶν τοῦ ἀνθηγαυικοῦ οἴκου. Τὸ λείψανον τῆς ἀγίας Ἀγαθῆς, ἥτις ἐμαρτύρησεν ἐν Κατάνῃ τὸν τρίτον μ. Χ. αἰῶνα, ὅπερ φυλάσσεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, δὲν εἶδομεν· ἐπὶ τὰ θύραι καὶ ἐπὶ τὰς κλειδὲς προφυλάττουσιν ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ κοινοῦ τὸ ἅγιον λείψανον, προωρισμένον κατὰ τοὺς ἀπαράβατους κανόνας τῆς πλεονεξίας τῶν καθολικῶν ἱερέων νὰ πλουτίζη τὸ βαλάντιον τοῦ ἀγίου Πέτρου καὶ τῶν λειτουργῶν του διὰ σπανίων τινῶν ἐμφανίσεων. Φαίνεται δὲ ὁ καθολικὸς κληρὸς ἀκολουθῶν ἐν τῇ πρακτικῇ χρήσει τῶν ἁγίων του τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πλουτάρχου, καθ' ὃ δυσφύλακτον ἐν συνηθείᾳ τὸ πρὸς δόξαν σεμνόν. Πολλῶ δὲ τούτων πάντων ἀξιοπαρατήρητος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ εἶνε ἡ παλαιὰ οἰκοδομὴ τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτῆς μέρους, τοῦ σωζομένου οἶον ἐκτίσθη τελευτῶντος τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ Ῥογέρου. Μεταγενέστεραι καταστροφὰ καὶ ἀνασκευαὶ ἐσεβάσθησαν τὸ ἐμπυρόν τοῦ παλαιοῦ κτιρίου, εἰς δ' ἐνεκτίσθησαν λίθοι ὀγκώδεις ἐκ τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Τὸ ἀμφιθέατρον τοῦτο σώζεται μόλις που σήμερον, ἀφ' οὗ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας πρῶτος ὁ Θεοδώριχος καὶ μετὰ χρόνον πολὺν ὁ Ῥογέρος ἀφῆρσεν ἐξ αὐτοῦ λίθους πολλοὺς χάριν τῶν τειχῶν καὶ τῆς μητροπόλεως. Πτωχαὶ καλύβαι καὶ σιδηρέαι τεχνουργεῖα εἶνε νῦν ἐσκηνημένα ἐν τοῖς ὀγκώδεσιν αὐτοῦ ἐρειπίοις. Μοὶ ἐφάνησαν ἀληθῶς ἐχίνοι καὶ ὀνοκένταυροι, κατὰ τῆς Γραφῆς τὰ λόγια, ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς λείψανοις παλαιᾶς δόξης. Πολλῶ δὲ κάλλιον τοῦ ἀμφιθεάτρου διατηρεῖται τὸ ἀρχαῖον θέατρον, ὅπερ καὶ διεσώζετο σχεδὸν ἀκέραιον μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος· ἀλλὰ καὶ τούτου ἐσύλησε πολλὰ ὁ Νορμαννὸς Ῥογέρος. Τώρα δὲ εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς νέας πόλεως ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἐξ αὐτῶν ἐπωνυμουμένη Strada del teatro Greco, καίτοι ἀρχαιολόγοι σπουδαῖοι πιστεύουσιν ὅτι καὶ τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶνε ἐλληνικῆς, ἀλλὰ ῥωμαϊκῆς τέχνης. Μετὰ μεγίστης χαρᾶς εἶδομεν οὐ μόνον ταύτην τὴν ὁδὸν ὀνομασμένην ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος· Strada Stesicorea ἐπιγράφεται ἄλλη τις ὁδὸς τῆς Κατάνης, ἐκ τῶν καλλίστων διατηρούσα ὑπ' εὐλαβείας τῶν ἐνοίκων τὸ ὄνομα τοῦ μελοποιῦ Τιτίου, ὅστις διὰ τὴν στήσιν τῶν μελικῶν χορῶν ἐκλήθη Στησίχορος καὶ ἀπέθανεν ἐν Κατάνῃ, ἐνθα ἐδεικνύετο ὁ τάφος αὐτοῦ κεκοσμημένος διὰ κιόνων ὀκτώ, ὅθεν προῆλθε καὶ ἡ παροιμία πάντα ὀκτώ.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐλάβανέ ποτε πέρας τὸ κυριακὸν τοῦτο ἀνάγνωσμα τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας, ἂν ἠθέλομεν ναναγράψωμεν ἀπάσας τὰς ἐλληνικὰς ἀναμνήσεις ὅσαι πολιορκοῦσι τὸν νοῦν τοῦ Ἑλλήνος τοῦ ἀποβαίνοντος εἰς Σικελίαν. Διὰ τοῦτο σπεύδομεν μετὰ τοῦ ἀτμοπλοίου

εἰς τὴν Μεσσήνην, ἥτις ἀπέχει περὶ τὰς ὀκτὼ μόνον ὥρας τῆς Κατάνης.

Ἡ Μεσσήνη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἐλληνικῆς καταγωγῆς διατηρεῖ μόνον τὸ ὄνομα, ὅπερ ἔλαβεν ἐκ τῶν Πελοποννησίων αὐτῆς οἰκιστῶν, τῶν διαδεχθέντων τοὺς Σικελοὺς οἰκιστοὺς τῆς ἀρχαίας Ζάγκλης. Εἶνε δὲ τὴν σήμερον καθαρὰ καὶ ὠραία πόλις ἔχουσα ὑπὲρ τὰς 110.000 κατοίκων, ἧς εὐαρεστοτάτην ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν οἱ τρεῖς εὐρεῖς καὶ μακρότατοι παράλληλοι δρόμοι, οἱ ἐπὶ ὧν τοῦ Βίκτωρος Ἑμμανουήλ, Καβούρ καὶ Γαριβάλδη, τριάδος ἀνδρῶν ἥτις δικαίως ἐτιμῆθη ἀπανταχοῦ τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς μητροπόλεως, ἥτις ἐπ' ἴσης ἤρξατο οἰκοδομουμένη ὑπὸ τοῦ Ῥογέρου, ὡς καὶ ἡ τῆς Κατάνης, ἐπεσκέφθην τὸ πανεπιστήμιον, ἐν ᾧ εὐρεται καὶ ἀσπιδόνη τι μουσεῖον καὶ ἡ βιβλιοθήκη. Ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται περὶ τὰς τριακόσια ἐλληνικὰ χειρόγραφα, ἀνήκοντα τὰ πλεῖστα εἰς τὸ διαλυθὲν παλαιὸν μοναστήριον τοῦ Σωτῆρος (Salvatore) παρὰ τὴν Μεσσήνην. Διαμείνας ἱκανὰς ὥρας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ εἶδον πολλοὺς τῶν κωδίκων τούτων ἐπὶ περιγμῆς, ἀνερχομένους καὶ εἰς τὸν δέκατον καὶ εἰς τὸν ἑνατον αἰῶνα ὀλίγους τινάς, ἀλλὰ δὲν εὗρον ὅτι μάλιστα ἐξήτουν, τοὺς διὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν πολυτιμωτάτους τῶν κωδίκων. Εἶνε οὗτοι οἱ ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου κατὰ τὸν γ' καὶ ιδ' αἰῶνα μάλιστα γραφέντες καὶ μικτὴν περιέχοντες ὕλην, οὗς κουβαράδες φαίνεται καλέσας ὁ πρὸ ἡμῶν ἐλληνισμός. Ἐν αὐτοῖς, ἐν μέσῳ ὕλης ποικίλης καὶ ἀναμίκτου, περιεργότατα πολλάκις ἀνεύρομεν χρονικά, ποιήματα, σημειώματα, ἔγγραφα. Βιβλιοθήκαι δευτερευούσης ἀξίας καθίστανται ἐντεῦθεν πολλάκις πρὸς τὸν ἀνιχνεύοντα μεσαιωνικὴν ὕλην πολλῶ σπουδαιότεραι τῶν περιεχοσῶν πολυτιμωτάτους κώδικας ἐπὶ περιγμῆς· ἀρκεῖ νὰ εὐρίσκωνται ἐν αὐταῖς τοιοῦτοι codices miscellanei. Ἀλλ' ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μεσσήνης δὲν περιέχει δυστυχῶς τοιοῦτους κώδικας, ἔχουσα ἄλλως ἱκανὴν ὕλην διὰ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μάλιστα φιλολογίαν. Εὐχαρίστως εἶδον ἐν αὐτῇ διατρίβοντα περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἐλληνικῶν χειρογράφων καὶ παντοίας μελέτας ποιοῦντα τὸν ἐλλόγιμον πατέρα Ματαράγγαν, φέροντα μὲν τὴν ἐνδυμασίαν τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων καὶ ἐμπεφορμημένον παντοίας παιδείας ἐλληνικῆς, ἀλλ' ὡς ἔμαθον κατόπιν, μὴ ἐμπνεόμενον ἐξόχως ὑπ' ἐλληνικῶν αἰσθημάτων. Πρεσβεύων τὰ τῶν Οὐνιτῶν εἶχεν, ὡς ἤκουσα, ἀντιταχθῇ ἐπιμόνως εἰς τὴν μὴ ἀπόδοσιν τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας τῆς Μεσσήνης πρὸς τὴν κοινότητα τὴν ἐλληνικὴν, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο τέλος ἐπ' ἐσχάτων. Ἀξιόζηλον ὅμως εὗρον τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ καὶ χαίρων παρηκολούθουν τὰς

διηγήσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ ἀνακαλύψεων του, ἐν αἷς ἀριθμοῦνται ἰδιόγραφα τῶν μέσων αἰώνων καὶ λειτουργία τις τοῦ ἀγίου Ἰακώβου ἐν μακρῷ εἰληταρίῳ, ἧς τὴν ἀξίαν θὰ ἐκτιμήσωσι βεβαίως μᾶλλον ἐμοῦ οἱ θεολόγοι, ὅταν γραφῶσι τὰ περὶ αὐτῆς.

Ὅτε δ' ἐξήλθομεν τῆς βιβλιοθήκης, ῥαγδαία βροχὴ κατερρήγνυτο ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ Μεσσήνη, ἣν εἶχομεν ἰδεῖ τὴν πρωίαν ἀγλαὴν ὑπὸ τὸ ὠραῖον φῶς τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, εἶχε περιβληθῇ χειμερινὴν ἐσθῆτα. Ἐπιβάντες εἰς ἄλλο σκάφος τῆς ἐταιρείας τοῦ Φλόριο, τὸ μέλλον νὰ μεταγάγῃ ἡμᾶς εἰς Νεάπολιν, εὗρομεν αὐτὸ διάβροχον ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα ἐξηκολούθουν ὑγραίνοντα τοὺς κατ' ὀλίγον προσερχομένους συμπλωτῆρας. Οὐχ ἤττον ἡ κίνησις ἦτο πολλὴ καὶ πολλὴ ἡ φαιδρότης καὶ ζωηρότης τῶν νοτίων ἐκείνων Ἰταλῶν. Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ πάντες ἐγνωρίζοντο ἡ ἀνεγνωρίζοντο. Διήλθομεν περιβεχόμενοι, ἀλλὰ φαιδροὶ τὴν σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, αἵτινες παρ' ὅλην τῆς ἀτμοσφαιρας τὴν κατῆφειαν δὲν ἐφύβιζον ἤδη ἡμᾶς ὡς τοὺς πάλαι· ἦτο δὲ μᾶλλον ἡ ὄψις αὐτῶν ἄκκος καὶ χαρίεσσα. Ἴσως συνέβαινε τοῦτο, διότι τὸ ἀτμόπλοιο ἐβαινε ἐν νημεῖα στερεὸν καὶ ἐφαίνετο παρασκευαζόμενον τὸ δεῖπνον ἐν περιουσίᾳ συνδαιτυμόνων φαιδρῶν, πρωτοτυποτέρων καὶ ποικιλοτέρων τῶν Ἀγγλῶν μας, ὧν μόνος εἰς ἐξηκολούθει τὸ ταξίδιον διὰ τοῦ αὐτοῦ πλοίου μέχρι Νεαπόλεως. Ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ λυκόφωτος τὸ δεῖπνον κατεβροχθίζετο ἐν μέσῳ ζάλης λόγων καὶ οἴνου· ὁ ὕπνος ἐπεσφράγισε γλυκὺς ἡμέραν πλήρη φιλολογικῶν, μάλιστα, ἀναμνήσεων. Ὅτε δ' ἐξηγέρθημεν τὴν πρωίαν τῆς Τρίτης, μαγικὸς ὑπὸ τὸ ὠραῖον φῶς τοῦ ἀνατείλαντος ἡλίου ἡπλοῦτο πρὸ ἡμῶν ὁ κόλπος τῆς Νεαπόλεως καὶ εἰς τὸ βάθος διεκρίνετο κάτωθεν τῶν καπνῶν τοῦ Βεσουβίου ἡ μεγάλη πόλις, εἰς ἣν ἀπεβιβάζόμεθα περὶ τὴν ἑνάτην, ἐκκωφανόμενοι ὑπὸ τοῦ μυρίου βόμβου μυρίων φωνῶν λευθούχων, ἀχθοφόρων, ὑδροφόρων καὶ πάσης τῆς χορείας ἐκείνης τῶν ἀναποφεύτων θεραπόντων, ἥτις καθιστᾷ πολλάκις ἀηδὲς τὸ ταξίδιον, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐκλείψῃ ἢ τότε μόνον ὅταν οἱ ἀνθρώποι φθάσωσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦ πρώτου των γενάρχου, ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην βοηθῶν ἱνάνακουφίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ εὐδαστάκτου βάρους τοῦ φύλλου τῆς συκῆς. ΣΠΗΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Σανδῶ, βραβευθεῖσα παρὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας].

Συνέχεια· ἴδτε σελ. 692.

ΙΑ'

Οὕτως ἐπραγματοῦτο τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδει ἡ μαρκησία ὀλίγας ὥρας πρὶν ἢ ἐκ-

πνεύσῃ. Ἐκ τοῦ βάθους τοῦ βαράθρου ἐν ᾧ εἶχε πέσει, ὁ Μαυρίκιος ἀνῆρχετο κατ' ὀλίγον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῇ βοήθειᾳ τῆς Μαγδαληνῆς, ἥτις ἔτεινε αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἥσθάνετο ἤδη πνέοντα τὸν δροσερὸν τῶν ὑψηλῶν χωρῶν ἀνεμὸν, ὡσφραίνετο τὴν ὁσμὴν τῶν πλησίον κειμένων κορυφῶν, ἤκουε συγκεχυμένως τὴν φωνὴν τῆς νεότητός του ὑμνοῦσαν τὴν ἐπιστροφὴν του. Ἐφαίνετο ἤδη ἐπὶ τῆς μορφῆς του τὸ ἐνδοξον σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως, τὸ πρόσωπόν του προῶρως μαραινθὲν ἔφερε τὸν τύπον τῆς ἀξιοπρεπείας, ὃν ἐγγαράττει ἀλανθάστως ἡ ἐργασία ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν εὐτόλμων καὶ γενναίων ἀνδρῶν. Ὑπὸ τῆς ἀκολασίας ἀμαυρωθέντες, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀνέλαθον αὐθις τὴν διαυγῆ αὐτῶν λάμψιν, τὰ ἄλλα τε ὑπὸ τῆς ὀργῆς συσπόμενα χεῖλη καὶ μετὰ προθυμίας ἐκπέμποντα δηλητηριώδη βέλη οὐδὲν ἄλλο νῦν ἐξέφραζον ἢ τὴν εὐμένειαν, καὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ του εἶχε γείνει γλυκυτέρα, ὅτε δὲ περιεπάτει παρὰ τὴν ἐξαδέλφην του, ἀνέκτα τὸ ἐλαφρὸν τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος βῆμα. Δεύτερον ἔαρ ἀνέτελλεν ἐν αὐτῷ κεκοσμημένον δι' ὀλιγωτέρων μὲν ἰσως χαρίτων ἢ τὸ πρῶτον, ἀλλὰ γόνιμον βεβαιωτέρων ἐλπίδων καὶ κεκτημένον ἤδη τοὺς θησαυροὺς τοῦ θεοῦ. Φεῦ! ὁ δυστυχὴς δὲν εἶχε κατορθώσει τοῦτο ἀνευ κόπου. Ποσάκις ἔχων τοὺς πόδας καθημαγμένους καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὸ ἰδρώτος περιρρέόμενον ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ! Ποσάκις προσκόπτων οὐ μακρὰν τοῦ τέρματος, ὡλίσθησε κάτω τῆς κλιτύος, ἣν μετὰ κόπου ἀνέβαινε! Πολλάκις ἐν στιγμῇ ἀθυμίας ἀπώλεσε τὸν καρπὸν πολυχρόνιου ἀγῶνος καὶ κόπων. Πολλάκις καθ' ἣν στιγμὴν ὁ καλὸς καρπὸς ἐβλάστανεν ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ του, λαίλαψ τρομερὰ καὶ ἀπρόοπτος κατέστρεψε τὴν ἐλπιζομένην συγκομιδὴν, ἀλλ' ἡ ἐργηγοροῦσα Μαγδαληνὴ ἐστήριξε καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτὸν μετ' ἀγγελικῆς ὑπομονῆς καὶ ἀκαμάτου μερίμνης, ἔσπειρε δὲ ἐκ νέου ἐν τῇ καρδίᾳ, ἣν εἶχε λεηλατήσει ἡ θύελλα. Μετὰ ταῦτα δὲ προσήρχετο γονυκλινής, καθότι εὐσεβὴς οὖσα ὅσον καὶ ὠραία, ἐφρόνει ὅτι τὸ πλάσμα οὐδὲν δύναται ἀνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Πλάστου, ὅτι δὲ αἱ μᾶλλον γενναϊότεραι ἐπιχειρήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἐξ οὐρανοῦ εὐλογίας.

Ὁ Θεός, ὁ ἀναγινώσκων ἐν ταῖς καρδίαις, εἶχεν ἤδη εὐλογήσει τὸ ἔργον αὐτῆς, ἤλθε δὲ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἀγία αὕτη ψυχὴ εὐχαριστίας μόνον πρὸς τὸν Θεὸν ἐξέπεμπε. Ὁ Μαυρίκιος ἐκεῖνος, ὃν ἐγνωρίσαμεν ἀποβαλόντα πᾶσαν ἐν τῷ βίῳ ἐλπίδα, ὁ λοιδορὸς καὶ ἀνηλεὴς, δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἡ Μαγδαληνὴ εἶχε μεταμορφώσει αὐτὸν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον. Καὶ ἀνεφαίνετο μὲν εἰσέτι ἐνίοτε ὁ παλαιὸς ἐν εἰδεί ἀμυδρῶ φάσματος, ἀλλ' ἡ νεανίς ἐξώρριζεν αὐτὴν πᾶσαν διὰ μᾶς μόνης λέξεως ἢ δι' ἐνὸς νεύματος· καὶ ἀνεζωπυρεῖτο μὲν ἐνίοτε τὸ θεαλῶδες παρελθόν, ἀλλ'

ὡς ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ κεραυνοῦ, ὅστις ἀπομακρύνεται καθόσον ὁ οὐρανὸς γίνεται αἶθριος. Τοῦ Μαυρίκιου ἡ μελαγχολία ἢ ἡ ἀθυμία διελύετο διὰ μιᾶς λέξεως τῆς ἐξαδέλφης του, καὶ αὕτη δὲ ἡ Ὀρσοῦλα, τὴν ὁποίαν ἐβαρύνετο ἄλλοτε, ἐραΐδουνεν αὐτὴν ἐνίοτε καὶ τῷ μετέδιδε μέρος τῆς ζωηρότητός της. Ὅσάκις ἐπεδείκνυε τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀπογοήτευσιν, ἢ ἀγαθὴ κόρη μετὰ τῆς ἀπλοϊκῆς αὐτῆς ὀρθοφροσύνης τὸν ἐσωφρόνιζε δι' ἀστείότητός τινος, αὐτὸς δὲ ἀντὶ τῆς ὀργισθῆ ὡς ἄλλοτε, ἐγέλα. Τέλος κατήντησε νὰ γεύηται μετ' ἡδονῆς τοὺς καρποὺς τῆς πραγματικότητος, οὗς ἄλλοτε μετ' ἀηδίας ἀπώθει· ἢ γεῦσις αὐτῶν εἶναι δριμεῖα, ἀλλ' οὐχ ἥττον συνειθίζει τις καὶ στέργει αὐτὴν ἐπὶ τέλους. Ὁ Μαυρίκιος ἐνόει ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις καὶ αὐτοῦ τοῦ ταπεινοτάτου καθήκοντος ἀπαιτεῖ μείζονα μεγαλοψυχίαν ἢ ἡ φιλοσοφία ἐκείνη, ἡ ἀρνούμενη καὶ περιφρονοῦσα πᾶν τὸ ἐξαίρον τὸν ἄνθρωπον, ὅτι δὲ ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεῖα καὶ ὠφέλιμος καὶ ὅτι, πλὴν σπανίων τινῶν ἐξαιρέσεων, μόνον οἱ φίλαυτοι καὶ οἱ μικρόψυχοι αὐτοκτονοῦσιν. Υἱὸς ἀσεβοῦς ἐποχῆς, ἐν ἐλλείψει τῆς πίστεως ἠσθάνετο διεγειρομένης ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπὶ ἡμέραν τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ δαίμονος τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην. Δὲν ἐπίστευε μὲν, ἀλλ' ἠλπίζε καὶ ἐπεθύμει νὰ πιστεύσῃ. Ἐν τούτοις ὡμολογῇ ὅτι κατ' οὐδὲν βλάπτεται τις ἐπὶ τῆς γῆς πράττων τὰ ὑπὸ τῆς θρησκείας διδασκόμενα. Ἡ αὐτοκτονία δὲν ἐγρηγόρει πλέον παρ' αὐτῷ, καθότι οἱ ἀπὸ πρώτας μέχρι ἐσπέρας ἐργαζόμενοι κοιμῶνται τὴν νύκτα καὶ δὲν σκέπτονται νὰ φρονεῖν, εἶχε δὲ πωλῆσει τὰ πολυθρόνητα πιστόλια, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐμπνεύσει αὐτῷ ἄλλοτε τοσαύτας πομπώδεις φράσεις, ὅπως ἀγοράσῃ ἄνθη διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἐξαδέλφης του. Σὺν τῇ καρδίᾳ του ὑψῶτο καὶ ὁ νοῦς, ἡγάπα δὲ τὰς τέχνας καὶ ἀνεγίνωσκε τοὺς ποιητάς, ἀναγινώσκων τὴν βασιλείαν τοῦ πνεύματος, ὡς ἄλλοτε ὁ πατήρ του ἐν Νυρεμβέργῃ. Προσεκτικὸς μάρτυς τῆς κινήσεως τῶν ἰδεῶν, ἐδέχετο μετ' ἐπιεικειᾶς ἐνίοτε καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς γενναίας ἀτοπίας, αἵτινες ἄλλοτε ἐκίνουν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἢ τὴν περιφρόνησιν. Καίτοι τρέφων μῖσος ἀδυσώπητον πρὸς τὴν ποταπὴν ἐκείνην καὶ φθονερὰν δημοκρατίαν, ἥτις περιποιεῖται τὸν λαὸν ἐκ μίσους πρὸς πᾶσαν ὑπεροχὴν, καίτοι ἀποσπερφόμενος τοὺς ἀγύρτας, τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν κοινοκτημοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἐσέβετο τὰς ἀφιλοκερδεῖς ψυχάς, αἵτινες ἀναλαμβάνουσι μετ' εἰλικρινοῦς αὐταπαρνήσεως τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς πενίας.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Μαυρίκιος δὲν εἶχε πλέον κακὰς ἡμέρας, ἡμέρας ἀποθαρρύνσεως. Ἐνίοτε τὸ ἄχθος τῶν ἀμαρτημάτων του ἐπιέζειν αὐτὸν ὑπερβαλλόντως, τὸ δὲ φάσμα τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ νεότητος ἀνεφαί-

νετο αἶφνης καὶ κατεφύγιζεν αὐτόν. Τοιαύτη εἶναι ἡ τιμωρία τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κακῶς ζήσαντες σφύρουσιν ἐπὶ πολὺ κατόπιν αὐτῶν τὴν μεμολυσμένην σκιάν τοῦ παρελθόντος αὐτῶν. Ἀπελπισ καὶ ἀγριότης ὁ δυστυχὴς ἐβλεπε παρελθόντας ἐνώπιόν του τὰς ζοφεράς αὐτοῦ ἀναμνήσεις, τὸν ἐγκαταλειφθέντα πατέρα του, τὸ ἐν δημοπρασίᾳ πωληθὲν κτήμα τῶν προγόνων του, τὴν τύχην τῆς Μαγδαληνῆς, τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη, ἃ εἶχε παραδώσει εἰς τὴν ἀκολασίαν.

ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν καταβαλλόμενος περιφρονήσεως, μὴ στέργων δὲ νὰ ζητήσῃ εἰς τὰς διαχύσεις τῆς μετανοίας τὴν ἀνακούφισιν τῆς συνειδήσεώς του, ὁ Μαυρίκιος κατέφρουγε τότε εἰς ἀγρίαν σιωπὴν, ὡς ὁ Λακεδαιμόνιος παῖς, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀλώπηξ κατεσπάραζε τὰ σπλάγχνα χωρὶς οὗτος νὰ ἐκβάλῃ φωνήν. Εἶχεν ὅμως πλησίον του τὴν Μαγδαληνὴν, ἥτις ἀνήσυχος καὶ ἀγρυπνος οὐδέποτε ἔπαυε παρατηροῦσα πᾶσας τῆς ψυχῆς του τὰς ὁρμάς, ἀλλίον δὲ τοῦ Μαυρίκιου ἐγίνωσκε τὰ ἐν αὐτῷ συμβαίνοντα. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς ἀπογνώσεως καὶ τῆς σιωπηλῆς μελαγχολίας ἐγίνετο ἔτι προσεκτικωτέρα καὶ περιποιητικωτέρα, εἶχε δ' ἀξιάγαστα φάρμακα, δι' ὧν κατεπραῖνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ προσκάλει τὰς ψυχικὰς διαχύσεις, ἀνοίγουσα εἰς τὰ πιέζοντα αὐτὸν ὕδατα μυστηριώδεις ἐξόδους. Ὅτε μὲν καθημένη παρὰ τὸν ἐξαδέλφον της ὡς νεκρὰ μήτηρ ὠμίλει πρὸς αὐτὸν διὰ φωνῆς γλυκεῖας καὶ σοβαρᾶς, ἐνῶ δ' ἔλεγεν, ὁ Μαυρίκιος ἠσθάνετο ὁπαιστικὴν αὔραν δροσίζουσαν τὰς πληγὰς του· ἄλλοτε ἐκάθηντο πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ὡς δ' ὁ Ὁρέστης ἀκούων τοὺς λόγους τῆς Ἡλέκτρας, ὁ Μαυρίκιος ἀκούων αὐτὴν ἠσθάνετο καταπαυόμενον τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς του, κατ' ὀλίγον δὲ κατεπραῖνετο καὶ ἀνεπαισθητῶς κατεσυριεύετο ὑπὸ τῆς συγκινήσεως· ἡ καρδία του ἐτήκετο, δάκρυα δὲ ἄφθονα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Τὰ δάκρυα εἶναι θεῖα, εἶναι ἡ οὐρανία δρόσος ἡ τὸν βόρβορον ἡμῶν ἀποπλύνουσα. Ὁ Μαυρίκιος ἠγνίσθη δι' αὐτῶν.

Πλὴν δὲ τῶν τοιούτων ἡμερῶν τῶν ὁσημέραι σπανιωτέρων, ὁ χρόνος παρήρχετο εὐφρόσυνος. Τὰ δύο ἔτη, τὰ ὁποῖα ὁ Μαυρίκιος εἶχε μετὰ τοσαύτης ἀθυμίας παραχωρήσει εἰς τὴν ἐξαδέλφην του, εἶχον παρέλθῃ πρὸ τινῶν μηνῶν, ἀλλ' οὐδόλως ἐσκέπτετο νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Συνειθίσας τὴν ἐργασίαν, ἡγάπησε περιπαθῶς τὴν τέχνην του, διὰ δὲ τοῦ Πέτρου Μαρσώ, ὅστις ἠσθάνετο πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀφοσίωσιν ἄκραν, αἱ παραγγελίαι τῷ ἐδίδοντο χωρὶς νὰ τὰς ζητῇ, εἶχε δὲ γείνει γλύπτης ἀριστος. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἐζωγράφει πλέον ἀλεξίπυρα καὶ τεῖοθῆκας· αἱ μικρογραφίαι αὐτῆς ἦσαν πολυζήτητοι, μάλιστα ἐν ταῖς ἀριστο-

κρατικαῖς αἰθούσαις, ἐνθα εἶχε διαδοθῇ ὅτι υἱὸς εὐγενῶν μετὰ τῆς ἀδελφῆς του ἕνεκα διέκνης στερηθέντες τὴν περιουσίαν των, ἔζων πενιχρῶς ἐκ τῆς ἐργασίας των ἐν τινὶ ὑπερφῶ τῆς ὁδοῦ Βαβυλωνίως. Τοῦτο ἤρκει ὅπως κινήσῃ τὴν περιεργίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἀνθρώπων ἀεργῶν καὶ κραισφυλακτούντων πᾶσαν ἀφορμὴν διασκεδάσεως. Ἀφοῦ ὑπέφερον τὴν πενίαν, ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ὁ Μαυρίκιος ἀπῆλθον τέλος τὴν εὐπορίαν τὴν ἀπορέουσαν ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς περὶ τὸν βίον ἀπλότητος καὶ λιτότητος. Ἡδύναντο ἤδη νὰ καταλίπωσι τὸ ὑπερῶν καὶ νὰ ἐκλέξωσι κατοικίαν κομψοτέραν ἢ τοῦλάχιστον ἥττον ὑψηλὴν· ὁ Μαυρίκιος εἶχε σκεφθῇ περὶ τούτου, καίτοι οὐδόλως ἐπιθυμῶν τὸ κατ' αὐτὸν οἶκημα πλουσιώτερον· καθότι ἡγάπα τὴν μικρὰν του κατοικίαν, ἀναγινώσκας τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων, ὅτι ἡ οἰκία ἡ βλεπούσα ἡμᾶς ἐργαζομένους καὶ βεμβάζοντας καὶ ἐλπίζοντας μᾶς φαίνεται πάντοτε μέγαρον λαμπρόν. Τὸ δωμάτιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδει αὐτὸν ἀναγεννώμενον διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὑπομονῆς, εἶχε γείνει εἰς αὐτὸν τρόπον τινὰ ἱερόν, τὸ ὁποῖον μετὰ λύπης ἤθελεν ἐγκαταλίπει. Ἀλλ' ὁ νεανίας, ὁ ἄλλοτε τοσοῦτον σκληρὸς καὶ ἀπότομος, ἐμερίμνα ἤδη ὡς ἀδελφὸς περὶ τῆς εὐεξίας τῆς Μαγδαληνῆς, ἐλογίζετο δὲ δυστυχὴς μὴ δυνάμενος ν' ἀποδώσῃ αὐτῇ, ἣν εἶχεν ἀπολέσει περιουσίαν. Τῇ προέτεινε λοιπὸν πολλάκις κατοικίαν εὐρυχωροτέραν καὶ ἀνωτέραν ἐν συνοικίᾳ κεντρικωτέρᾳ, ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ ἀπήντησε·

— Διατί νὰ μεταβάλωμεν βίον, ἀφοῦ εἴμεθα εὐτυχεῖς; Ναὶ μὲν εἴμεθα πλησίον τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἀναπνέομεν ἀέρα καθαρὸν, κατοικοῦμεν συνοικίαν ἤρεμον, ἀλλ' ἔχομεν κῆπον πρὸ τῶν παραθύρων μας, ἀντὶ δὲ τοῦ κρότου τῶν ἀμαζῶν μᾶς ἐξυπνεῖ τὸ πρῶτ' ὃ κελᾶδῃμα τῶν πτηνῶν. Τὰ δωμάτιά μας εἶναι μικρὰ ἀλλὰ θερμὰ τὸν χειμῶνα. Πίστευσόν με, φίλε μου, ἂς μείνωμεν εἰς τὸ ὑπερῶν μας, καὶ ἂς μὴ φανώμεν ἀγνώμονες ἐγκαταλείποντες αὐτὰ.

Καὶ ἐπέμενε μὲν ὁ Μαυρίκιος ἐν τῷ φανερῷ ἀφοσιώσεως ἕνεκα, ἀλλ' ἐπεκρῶτε ἐνδομύχως τὴν σύνεσιν τῆς Μαγδαληνῆς, ἐξηκολούθουν δὲ ζῶντες ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, πλὴν τοῦ ὅτι ὁ μὲν Μαυρίκιος ἐνησμένιζε κοσμῶν τὴν πενιχρὰν τῆς ἐξαδέλφης του κατοικίαν, ἡ δὲ Μαγδαληνὴ ἀφ' ἑτέρου μεγίστην εἶχε χαρὰν τὸ σολίζειν τὸ δωμάτιον τοῦ Μαυρίκιου δι' ὅλων τῶν καλλιτεχνημάτων, τὰ ὁποῖα ἡγάπα. Οὕτως εἰργάζοντο ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, καθιστῶντες ἡδύτεραν τὴν ἐργασίαν.

Ἐζῶν δ' ἐν ἀπομονώσει οὐδένα γνωρίζοντες ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας Μαρσώ. Κυρίαί τινές, ἃς εἶχεν εἰκονογραφῆσαι, θελχθεῖσαι ὑπὸ τῆς χάριτος τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τοῦ εὐγενοῦς τῶν τρι-

των, προσεπάθησαν νὰ τὴν προσελκύσωσιν, ἀλλ' ἐκείνη ἀπέφυγε τὰς τοιαύτας φιλοφρονήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκ περιεργίας μᾶλλον ἢ ἐκ διαφόρου ἐπιήγαγον. Ἦτο δὲ τοσοῦτον ἀτάραχος, ὥστε οὐδέποτε ἤκουσεν αὐτὴν ἢ Ὀρσοῦλα καὶ ὁ Μαυρίκιος ἐκφράζουσιν παράπονα ἢ λύπην ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ὠραίου αὐτῆς κτήματος. Σπανίως ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἥθελε δ' ὀμιλεῖ περὶ αὐτῆς εὐθύμως, ἐὰν δὲν προέκειτο περὶ τῆς κληρονομίας τοῦ ἐξαδέλφου της. Ὁ Μαυρίκιος ἐφάνετο ἥττον καρτερικὸς, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἐνθυμηθῇ ἄνευ τύψεως τοῦ συνειδότος καὶ ἄνευ πικρίας τὸ μέγαρον, ἐν ᾧ εἶχε γεννηθῇ αὐτός καὶ ἀποθάνει ὁ πατήρ του, τὸ ὁποῖον δὲ ἐξ ἰδίου σφάλματος εἶχεν ἀπολέσει. Πολλάκις ὁ νοῦς του ἐστρέφετο μετὰ θλίψεως πρὸς τὸ Βαλτραβέρ. Δὲν δυνάμεθα νὰ μεμψώμεν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, οὐδὲ ν' ἀπαιτήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ὑπεράνθρωπον καρτερίαν, μεγαλοποιούντες ὑπὲρ τὸ δέον τὰ θέληματα τοῦ ὑπερφύου του καὶ τὸ γόητρον τῆς γλυπτικῆς. Ἡ δὲ Ὀρσοῦλα, οὐδὲν ἐπεθύμει οὐδ' ἠσθάνετο σπέρησιν τινὰ, ἐνεκωμιάζε δὲ τὸν Μαυρίκιον καὶ ἐπανελάμβανεν ὅτι ἦτο ἄγγελος, ἄγγελος τοῦ Οὐρανοῦ, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ.

— Καλὰ, καλὰ! ἔλεγεν ἐνίοτε ὁ Μαυρίκιος, ἡξέυρεις ὅτι ἕνας μόνον ἄγγελος ὑπάρχει ἐδῶ, ἀλλ' οὐτ' ἐγὼ εἶμαι οὐτε σύ, ἀνόητη.

Ἀκούουσα τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, δι' ἧς ὁ Μαυρίκιος συνειθίζεν ἀνεκαθεῖν νὰ ἐκφράζῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην του, ἡ Ὀρσοῦλα ἀνελύετο εἰς δάκρυα, καὶ ἀνέκραζε μεταξὺ λυγμῶν ὅτι ὁ Μαυρίκιος ἦτο ἀρχάγγελος. Κατὰ τὸ θέρος, ἀφοῦ εἰργάζοντο δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος, ἐξήρχοντο καὶ οἱ τρεῖς τὴν Κυριακὴν πρὸς τοὺς ἀγροὺς μετὰ τὴν λειτουργίαν. Αἰνέχοντο δὲ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῶν λόφων περιφερόμενοι καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν κοιλάδων, δειπνοῦντες δὲ κατὰ τύχην, ἐπικνηρόντο φαιδροί. Οὕτως ὁ Μαυρίκιος ἐπεσκέφθη μετὰ τῆς ἐξαδέλφης του τὰ δάση, ἐν οἷς πρὸ δύο ἐτῶν περιεπλανήθη μελετών ν' αὐτοκτονήσῃ, εἰς τὰ μέρη δὲ ἐκείνα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἴδει τὸ πένθος τῆς ψυχῆς του, παρὰ τὴν μικρὰν καὶ σύσκιον λίμνην, ἐνθα εἶχεν ἐμφανισθῇ αὐτῷ ὁ θάνατος, ἤκουσεν ἄδουσιν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ τὴν ζωὴν.

ΙΕ'

Ἐν τούτοις παράδοξος καχεξία κατέλαβεν αἶφνης τὸν νεανίαν. Πρὶν τινος χρόνου ἠσθάνετο πλησίον τῆς Μαγδαληνῆς ἀνεξήγητον ταραχὴν, ἐρυθρίων ὑπὸ ἐνὸς αὐτῆς βλέμματος, καὶ τρέμων ὁσάκις ἤκουε τὴν φωνὴν της. Τὴν ἐσπέραν, ἐνῶ ἐκέντα, τὴν ἐθεώρει σιωπηλὸς ἐπὶ ὥρας ὅλας. Ὅτε εἰσῆλθετο εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἡ καρδιά του ἐπαλλεν, ὅτε δὲ ἤρχετο ἡ Μαγδαληνὴ πρὸς αὐτόν, τὴν ὑπεδέχετο ἐν ἀμηχανίᾳ. Ἐνίοτε ἐκλαίεν ἄνευ λόγου, κατὰ πᾶσαν δὲ ὥραν καὶ

κοιμώμενος ἔτι ἤκουεν ἐν αὐτῷ μυστηριώδη ὄργανον καὶ θελκτικὴν φωνήν. Τί συνέβαιναν; ὁ Μαυρίκιος ἀορίστως πως τὸ ἀνεκάλυψεν ἡμέραν τινά.

Διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Μαρσῶ ὁ Μαυρίκιος εἶχεν ἐπιτύχει σπουδαίαν παραγγελίαν. Ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ τῆς Οὐγγαρίας, δι' οὗ πλούσιός τις βαρωνέτος πιστὸς εἰς τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας του, ἥτις εἶχε μείνει καθολικὴ, προσέτιθετο νὰ κοσμήσῃ τὸ προσευχητήριον τῆς ἐν Λαγκασσῶ ἐπαυλῆώς του. Ὁ νέος καλλιτέχνης ἀνέλαβε μετὰ προθυμίας τὴν ἐργασίαν ταύτην, καθόσον μάλιστα ἡ μήτηρ του ἔφερε τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας ταύτης, συνέχευε δ' ἀμφοτέρους εἰς ἐν αἰσθημα σεβασμοῦ. Ἀλλ' ὅμως, καίτοι ὀφείλων εἰς τὰ μαθήματα τοῦ πατρὸς του γνώσεις ἀληθεῖς καὶ γλύφων ἐπιδεξιὴν, ἥσθάνθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ἔργου, μεγίστην πρὸς ἑαυτὸν δυσπιστίαν. Ἐκεῖνος, ὅστις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχεν ὑπερνικήσει ὅλας τὰς δυσχερείας μετὰ τόλμης δυναμένης ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὡς οἰσις, ἐδειλία ἤδη, δὲν ἐτόλμα νὰ θίξῃ τὸ ξύλον, ἐθαύμαζε δὲ τὴν ἰδίαν ἀτολίαν, ἀγνοῶν εἰσέτι ὅτι ἡ πρὸς ἑαυτὸν δυσπιστία εἶναι σημεῖον ἀληθοῦς ἱκανότητος. Ἀνεπόλησεν ἐν τῇ μνήμῃ του πάντα τὰ γεγλυμμένα πρόσωπα, τὰ ὅποια εἶχεν ἴδει ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὸ ἰδανικὸν βασιλίσσης καὶ ἁγίας, οὐδ' εἶχε τὴν ἀρμόζουσαν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀγνότητα. Ἀλλ' ὁ καιρὸς ἤπειγε. Προεχάραξε λοιπὸν κατὰ πρόωτον τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰς χεῖρας. Ἡ φιλοδοξία τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τέλος ἔργον δυνάμενον νὰ δοξάσῃ αὐτόν, καὶ νὰ ἐπισύρῃ ἅμα τοὺς ἐπαίνους τῆς ἐξαδέλφης του, τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τὸν καθίστα συγχρόνως αὐστηρότερον πρὸς ἑαυτόν. Δὲν ὑψοῦντο αὐτὸν αἱ πτυχαί, τὰς ὁποίας εἰργάζετο, οὐδ' ἐφαίνετο αὐτῷ τὸ ὕψος ἀρκούντως εὐκαμπτον οὐδὲ ἡ στάσις τοῦ σώματος ἀρκούντως χαρίεσσα. Αἱ χεῖρες τὸν ἀπησχόλησαν ἐπὶ πολὺ, προσεπάθει δὲ νὰ δώσῃ αὐταῖς βασιλικὴν κομψότητα. Οὕτω γίνονται ἀριστουργήματα, τὸ δὲ πλῆθος τὸ θαυμάζον αὐτὰ ἀγνοεῖ διὰ πόσων ἐκτελοῦνται κόπων. Ὅτε ἠθέλησε νὰ ἐπιληφθῇ τῆς κεφαλῆς, οἱ ἐνδοιασμοὶ του ἠῤῥησαν, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐπεχείρησεν αὐτήν, ἐντὸς ὀλίγου δὲ ἡ σμίλη ὑπῆκουσεν εἰς μυστηριώδη τινὰ ἰδέαν. Τὸ μέτωπον ἐξετυπώθη ἀνευ κόπου, οἱ ὀφθαλμοὶ ὡς ἐκ θαύματος ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐξέφρασαν τὴν ἔκστασιν προσευχομένης ψυχῆς. Τὰ ἀγαθότητα καὶ ἐπιείκειαν ἐκφράζοντα χεῖλη ἀνεφύλησαν ἀποπνέοντα εὐώδη πνοήν, ἡ κόμη ἐπὶ τοῦ μετώπου χωρισθεῖσα περιεκόσμησε τὸ χάριεν ὡσεὶδὲς τοῦ προσώπου. Θεωρήσας ἐν σιωπῇ τὸ ἔργον του ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ὁ Μαυρίκιος ἐψηλάφησε μετὰ κρυφίας αὐ-

ταρεσκείας ὅλα τὰ μέρη τὰ ἤδη ἐντελῶς ἐκτυπωθέντα, ἐλέπυνε δὲ τὴν ῥίνα καὶ ἐμετρίασε τὸ καμπύλον τῶν ὀφρύων· τέλος κατέθεσε τὰ ἐργαλεῖά του καὶ ὠπισθοδρόμησε κατὰ ἐν βῆμα ὅπως κρίνῃ κάλλιον τὸ ἔργον του. Ἐν τούτοις ἡ Μαγδαληνὴ εἰσῆλθε, καὶ εὐκόλως ἀναγνώρισσα ἑαυτὴν ἐχειροκρότησε καὶ ἐξέφρασεν ἀκουσα ἀφελῇ χαρὰν, ἐνῶ ὁ Μαυρίκιος τεταραγμένος καὶ ἀμηχανῶν ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἥρπυθρία ὡς νέα κόρη, ἥς ἀνακαλύπτει τις τὸ πρῶτον μυστικόν. Ἀναζητῶν τὸ πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ, εἶχεν εὑρεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν εἰκόνα τῆς Μαγδαληνῆς, λεληθότως δ' εἶχεν ἐκτελέσει τὴν χαρίεσσαν τῆς ἐξαδέλφης του μορφήν. Ἐπὶ στιγμὴν ἔγεινε φῶς ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ταχέως ἐσβέσθη. Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὰς ἀγνάς ταύτας τοῦ ἔρωτος προανακρούσεις ὁ μέχρι τοῦδε τὴν χυδαίαν μόνον μέθην γνώσεως καὶ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ πάθους; Οὐχ ἥττον ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ καχεξία, ἣν ἠσθάνετο, ἠῤῥησεν, ἡ δὲ γαλήνη τῆς ψυχῆς του διεταράχθη.

Ἡ ἁγία αὕτη Ἐλισάβετ ἐπέπρωτο νὰ προσεγγίσῃ ἐν τῷ βίῳ του θυέλλαν φρικώδη, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶχεν εἰσέτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ὡς μὴ ἀποφασίζων ν' ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ. Ὁ σάκις ὁ πλούσιος βαρωνέτος ἔστειλεν ὅπως παραλάβῃ αὐτό, ὁ Μαυρίκιος ἀπέφραγε νὰ τὸ παραδώσῃ. Κατ' αὐτὸν ὑπῆρχον πάντοτε μέρη τινὰ ἀτελῆ, ἀπαιτοῦντα ἐπεξεργασίαν· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ καλλιτέχνης δὲν εἰργάζετο πλέον, ἀλλ' ἐθεώρει τὸ ἔργον του ὡς ἄλλος Πυγμαλίων. Πρωτὰν τινὰ ὁ βαρωνέτος προσῆλθεν ὁ ἴδιος. Ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα καὶ ἰσχνός, ἔχων δὲ γλαυκοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δέρμα λευκὸν καὶ τὴν κόμην ξανθὴν, ἦτο εἰσέτι νέος καὶ ἐφαίνετο νεώτερος τοῦ Μαυρικίου, καίτοι ὦν ἀληθῶς πεσσύτερος αὐτοῦ. Ἀπλὴ καὶ ἀπέριτος ἡ ἐνδυμασία του εἶχεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων ἀμειπτον κομψότητα. Εἰσῆλθε ψυχρῶς, ἔχειρετις ἀφρημένως, χωρὶς δὲ νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὸν Μαυρίκιον, διευθύνθη πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐλισάβετ καὶ παρετήρησεν αὐτὴν ἐπὶ τινὰ ὥραν σιωπηλὸς καὶ ἀκίνητος, κρατῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ δίοπτρά του ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ῥάβδον του καὶ τὸν πῖλόν του.

— Δὲν μὲ ἠπάτησαν, εἶπε τέλος χωρὶς νὰ στραφῇ καὶ ὡσεὶ καθ' ἑαυτὸν ὁμιλῶν. Εἶναι τὸ ἰδανικὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐφантаζόμην, εἶναι πραγματικῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

Ταῦτα λέγων ὁ Ἀγγλος ἀνέβη τὸ χαρτοφυλάκιόν του, καὶ λαβὼν ἐξ αὐτοῦ χαρτονομίσματα τινὰ κατέθεσεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος.

— Ὅχι, κύριε, ὄχι! ἀνέκραξεν ὁ Μαυρίκιος. Μὲ τὴν ἀδειάν σας θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν προσυμφωνηθεῖσαν τιμὴν. Λάβετε ὀπίσω τὰ χαρτῖα ταῦτα. Ἀλλως τε ἡ γενναιοδωρία σας εἶναι μα-

ταία, καθόσον ἅπαντα ἡ περιουσία σας δὲν ἤθελεν ἐξαρκέσει ἵνα πληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως ἐγὼ τὸ ἐκτιμῶ.

Ταῦτα ἀκούων ὁ σὶρ Ἐδουαρδ, πρῶτον ἤδη ἠτένισε τὸν γλῦπτην. Εἰ καὶ ὁ Μαυρίκιος ἔφερε τὴν ἐργατικὴν αὐτοῦ στολήν, ὁ βαρωνέτος βλέπων τὰς λευκὰς αὐτοῦ χεῖρας, τὸ εὐγενὲς τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου καὶ τὸ ὑπερήφανον τῆς στάσεως, ἐνόησεν εὐκόλως ὅτι δὲν ἦτο ἄπλοῦς ἐργάτης, καθόσον μάλιστα διεκρίνετο καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλουσίων διὰ τοῦ ὕψους τῶν ἰδεῶν. Θεουθήθεις κατὰ τι καὶ παραχθείς, δὲν ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ πρὶν ἢ ζήτησιν συγγνώμην διὰ τὴν ὅλως βρετανικὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ. Καθήσας λοιπὸν μετ' οἰκειότητος ἐπὶ τῆς κλίνης χρησιμευούσης συγχρόνως καὶ ὡς ἀνάκλιτρον, συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Μαυρικίου μετὰ χάριτος, ἣν σπανίως ἀπαντᾷ τις παρὰ τοῖς υἱοῖς τῆς Ἀλβιόνος. Ὀμιλῆσε δὲ μετὰ φιλοκαλίας περὶ τῆς τέχνης ὡς ἀνθρώπος γινώσκων καὶ ἐκτιμῶν αὐτήν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ νέος καλλιτέχνης ἐφάνη ψυχρὸς καὶ σιωπηλὸς καὶ συνεσταλμένος, ἀλλὰ βαθμὴδὸν ἐφείκυσε αὐτὸν τὸ ἀφελὲς τῶν λόγων καὶ τῶν τρόπων τοῦ Ἀγγλου, ἐν τῷ μικρῷ δ' ἐκείνῳ δωματίῳ παρὰ τὸν ὀκρίβαντα, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπὶ τοῦ πατώματος κειμένων ξύλων συνδιελέχθησαν ὡς ἐν αἰθούσῃ, ἀκουσίως δὲ ὁ μὲν προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔζησε πάντοτε διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν του, καὶ ὅτι οὐδὲν ἠγνόει τῆς περὶ τὸν πλοῦτον πολυτελείας, ὁ δ' ἕτερος ὅτι καίτοι πλούσιος, κατενόει τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς εὐφυίας, συνεζήτησαν δὲ καὶ σπουδαῖα ζητήματα. Ἀκούων τὸν Μαυρίκιον ὁ σὶρ Ἐδουαρδ εἶδεν ὅτι ἦτο ὁμοίος του, ἀκούων τὸν σὶρ Ἐδουαρδ ὁ Μαυρίκιος ἀνεγνώρισε ὅτι ἡ πενία δὲν ἔχει μόνον τὸ προνόμιον τῆς συνέσεως, ὅτι δὲ ὅλα αἱ τάξεις ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης μέχρι τῆς ταπεινοτάτης παρέχουσι γόνιμα διδάγματα εἰς τὰς ψυχὰς τὰς βουλομένας νὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῶν. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς ἁγίας δουκίσσης τῆς Θυριγγίας, ὁ βαρωνέτος διηγήθη ὅτι ἡ μήτηρ του ἔφερεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸ γλυκὺ τῆς Ἐλισάβετ ὄνομα, ὁ δὲ Μαυρίκιος εἶπεν ὅτι καὶ ἡ ἰδική του μήτηρ ἀποθανοῦσα νέα καὶ αὐτὴ ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἡ δὲ σύμπτωσης αὕτη καίτοι ἀσήμαντος παρήγαγε μετὰ τῶν εἰδὸς συμπαθείας. Τέλος μετὰ παρέλευσιν δύο ὥρων ἀπεχωρίσθησαν σχεδὸν φίλοι.

Ἡ δ' οὕτως ἀρξαμένη φιλία δὲν ἔμεινε μέχρι τούτων. Πλούσιος ὦν ἀνευ τύφου, σοβαρὸς ἀνευ δυστροπίας, κοινωνικός, φιλόφρων καὶ εὐφυής, ὁ σὶρ Ἐδουαρδ ἦτο εἰς ἐκ τῶν Ἀγγλῶν ἐκείνων, οὓς ἀπαντᾷ ἐνίοτε ὁ γεννηθεὶς εὐδαίμων. Ἐθεωρεῖτο γενικῶς ὡς ἰδιότροπος, καὶ τοιοῦτος ἦτο ἀληθῶς. Ὑψηλόφρων καὶ ἀκέραιος τὸν χαρακτῆρα, γενναῖος καὶ ἱπποτικὸς, ἐπιρρέπης δὲ

εἰς τὴν αὐταπάρνησιν, εἶχεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὸ αἰσθημα τὸ ὠθοῦν τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς εἰς τὸ νὰ κρύπτωσι τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια ἐπεδαψίλευσεν αὐταῖς ἡ τύχη καὶ ἡ καταγωγὴ, ὅπερ δὲ δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν τὴν αἰδῶ τοῦ πλούτου. Εὐτυχέστερος ὦν καὶ καρτερικώτερος τοῦ Μαυρικίου, εἶχε διέλθει τὰς θυέλλας τῆς νεότητος χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἀγνότητα. Τὸ ναυάγιον τῶν ἐλπίδων του δὲν εἶχεν ἀποτρέψει αὐτὸν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Δὲν εἶχε λάβει ἀφορμὴν ὡς ὁ Μαυρίκιος ἐκ χυδαίων τινῶν ἀτυχημάτων, ὅπως ἐξυβρίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Γνωρίζας τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον οὔτε νὰ τοὺς μισήσῃ οὔτε νὰ τοὺς περιφρονήσῃ, εἶχε δὲ τὴν πείραν σοφοῦ, τὸν ἐνθουσιασμὸν ποιητοῦ καὶ τὴν ἀθωότητα παιδίου, συνενῶν διὰ σπανίου τινὸς προνομίου δύο προτερήματα, τὰ ὅποια συνήθως ἀποκλείουσιν ἄλληλα. Εἶχε πλουτίσει πρὸς τούτοις τὸν νοῦν αὐτοῦ διὰ τῆς μελέτης καὶ τῶν περιηγήσεων, κεκτημένος δὲ ἐκτακτον φιλοκαλίαν περὶ τὰς τέχνας, ἐτίμα τὴν ἱκανότητα καὶ ἐλάτρευε τὴν μεγαλοφυΐαν. Πρὸ τινῶν ἐτῶν διήρχετο τὸν χειμῶνα ἐν Παρισίοις, συναναστροφόμενος καλλιτέχνας τινὰς ἐκλεκτοὺς. Αἱ διασκεδάσεις δὲν τὸν εἴλκυον, σπανιώτερον δ' ἐβλεπέ τις αὐτὸν ἐν ταῖς αἰθούσαις ἢ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις.

Ἐπεσκέφθη συχνάκις τὸν Μαυρίκιον ἐρχόμενος μετὰ μεσημβρίας, ἐκάθητο δὲ ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ἐκάπνιζε συνομιλῶν μετ' αὐτοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνος εἰργάζετο ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος του. Ἐνίοτε ὁ σὶρ Ἐδουαρδ ἠγείρετο ὅπως παρατηρήσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ φίλου του, ἄλλοτε ὁ Μαυρίκιος, καταθέτων τὰ ἐργαλεῖά του, ἤναπτε σιγάρον καὶ ἐκάθητο πλησίον του. Ἀμφοτέροι ἠσθάνοντο ἀληθῆ πρὸς ἀλλήλους φιλίαν, ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐνεπιστεύετο αὐτῷ κατ' ὀλίγον τὰ καθ' ἑαυτόν, σιωπῶν μὲν περὶ τῶν παρεκτροπῶν τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ βίου, ἀλλ' ὁμιλῶν προθύμως περὶ τῆς ἀδελφῆς του, ἥτις ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ εἰργάζετο. Φύσις τρυφερά καὶ ποιητικὴ, ὁ σὶρ Ἐδουαρδ ἤκουεν ἀσμένως τὰς περὶ τοῦ ἀδελφικοῦ τούτου βίου διηγήσεις, ἀλλὰ καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὴν νεαράν ταύτην ἀδελφήν, ἐξ ἀθροισμοῦ δὲν ἐτόλμα νὰ παρακαλέσῃ τὸν Μαυρίκιον νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς αὐτήν· παράδοξον δ' εἶπεῖν, ὁ Μαυρίκιος καίτοι ἀγαπῶν εἰλικρινῶς αὐτόν, ἐτήρει ἀπόλυτον περὶ τούτου σιωπὴν, ὡς εἰ προσέβλεπεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς εὐδαιμονίας του. Φεῦ! οὐδεὶς ἀποφεύγει τὸ πεπρωμένον. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν ὁ βαρωνέτος εὐρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ Μαυρικίου, ἡ Μαγδαληνὴ εἰσῆλθεν. Ὁ Μαυρίκιος τῇ εἶχε πολλάκις ὁμιλήσει περὶ τοῦ νέου φίλου του, ἡ δὲ νεανίς, ἥτις μετὰ χάρας ἐβλεπεν ἀναθάλοντα τὰ καλὰ αἰσθηματὰ ἐν τῇ ἐρημωθείσῃ αὐτοῦ καρδίᾳ, ἐπεδοκίμαζε τὴν φιλίαν του ταύ-

την. Ἐνώπιον τοῦ σίρ Ἐδουαρδ ἡ Μαγδαληνὴ ἐφάνη ὅτι ἦτο πραγματικῶς, ὅπως δὲ εὐχαρίστησεν τὸν ἐξαδελφόν της, ἐπέδειξε μείζονα ἴσως φιλοφροσύνην ἢ ὅτι ἀπῆλθε πρώτη συνέντευξις, ἀπεσύρθη δὲ μετὰ μίαν ὥραν ἀφίνουσα τὸν σίρ Ἐδουαρδ καταγοητευμένον.

— Εἴχετε δίκαιον, κύριε, ἀνέκραξε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, εἴχετε δίκαιον νὰ ἐξυμνήτε τὴν ἀδελφὴν σας· φρονῶ μόνον ὅτι ψυχρῶς μοι ὠμιλήσατε περὶ τῶν παρθενικῶν αὐτῆς θεληγῆτων καὶ τῆς χάριτος. Ποτὲ ἀγνωστὴ ψυχὴ δὲν διέλαμψεν ἐπὶ γλυκυτέρας μορφῆς. Δὲν ἀπορῶ ὅτι τόσον εὐκόλως ἐκτελεῖτε ἀριστουργήματα, τὸ κάλλος τοῦ πρωτοτύπου ἐξηγεῖ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ καλλιτέχνου. Φίλε μου, ἡ τύχη ἐφάνη ἥττον ἀπηνῆς πρὸς ὑμᾶς ἢ ὅτι ἐνόμιζον, ἀφίνουσα ὑμῖν τοιοῦτον πολῦτιμον θησαυρόν.

Ἐλεγεν, ὁ δὲ Μαυρίκιος δὲν διέκοψεν αὐτόν· κύπτων ἐπὶ τοῦ ὀκρίσαντος ἐβασάνιζε τεμάχιον ξύλου, οὐδ' ἐφάνετο ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ σίρ Ἐδουαρδ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, διαρκοῦντος τοῦ δείπνου καὶ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἐσπέρας, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐγένετο λόγος ἐν τῷ δωματίῳ τῆς Μαγδαληνῆς ἢ περὶ τοῦ βαρωνέτου. Διὰ τοῦ εὐγενοῦς τῶν τρόπων, τῆς περὶ τὴν ὀμιλίαν λεπτότητος καὶ τοῦ φυσικοῦ τῶν ἰδεῶν ὕψους, ὁ σίρ Ἐδουαρδ εἶχε κινήσει τὴν συμπάθειαν τῆς νεάνιδος, ἥτις μὴ ἀποκρύπτουσα τὰς ἐντυπώσεις της, συνέχαιρε τῷ ἐξαδελφῷ ἀποκτῆσαντι τοιοῦτον φίλον, καθότι αἱ γυναῖκες αἱ ἀγαπῶσαι ἡμᾶς θαυμασιῶς πως μετρῶσι καὶ ἐκτιμῶσι δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος τὴν ἀξίαν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς προσφερομένης ἡμῖν φιλίας. Ἀφ' ἐτέρου ἡ Ὁρσολα, ἀπαντήσασα τὸν εὐγενῆ Ἀγγέλον ἐπὶ τῆς κλίμακος, δὲν ἔπαυσεν ἐπαινοῦσα τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ, οὐδ' ἠθέλε νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτο Ἀγγέλος. Τέλος ὁ Μαρσῶ, ὅστις ἐγνώριζε πρὸ πολλοῦ τὸν σίρ Ἐδουαρδ, ἀνέφερε γενναίως τινὰς πράξεις αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐνεποίησαν μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Μαγδαληνὴν, ἐνῶ ἡ Ὁρσολα διὰ κραυγῶν ἐξεδήλου τὸν ἐνθουσιασμόν αὐτῆς καὶ τὴν συγκίνησιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συναυλίας ταύτης τῶν ἐπαίνων ὁ Μαυρίκιος ἐσιώπα, ἔπασχε δὲ καίτοι μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν καχεξίαν, τὴν ὁποῖαν ἠσθάνετο· ἔπασχεν, ὡς πάσχουσι τὰ ἄνθη προσεγγιζούσης τῆς θύλλης, εἰ καὶ ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθέριος, οὐδὲν δὲ νέφος ἀμαυροῖ εἰσέτι αὐτόν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ὁ σίρ Ἐδουαρδ ἐπεσκέπτετο ἐλευθέρως τὴν Μαγδαληνὴν. Σύντομοι κατ' ἀρχὰς καὶ σπάνιοι, αἱ ἐπισκέψεις αὐτοῦ ἐγένοντο ἀνεπισιθότως μακραι καὶ συχναί, ἤρχετο δὲ τὴν ἡμέραν καὶ πολλάκις ἐπληθύνετο τὴν ἐσπέραν. Ἡ Μαγδαληνὴ ὑπεδέχετο αὐτὸν μετ' εὐμενοῦς προθυμίας, οὐδὲ προσεπάθει ν' ἀποκρύψῃ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῆς. Ὁ Μαυρίκιος ἔβλεπε τὸν βαρωνέτον ἀνησυχῶς, παρετῆρει δ' ἐ-

νότε ἀμφοτέρους μετὰ ζήλοτυπίας, αἰσθανόμενος πρὸς τὸν φίλον του ὑπόκωπον ὀργήν, ἣν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἑαυτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ τῷ ἐφάνη ὅτι ἡ ἐξαδέλφη του ἦτο ψυχροτέρα πρὸς αὐτόν ἢ πρὸς τὸν ξένον, παρετῆρησε δὲ ὅτι οὗτος δὲν ἐποιεῖτο πλέον λόγον περὶ τῆς περιηγήσεως, ἣν συνήθως ἐξετέλει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους. Ἐσπέραν τινὰ τὸν ἠρώτησε περὶ τούτου, ὁ βαρωνέτος ἀπεκρίθη ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ν' ἀναχωρήσῃ, ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τὴν Μαγδαληνὴν εὐχαριστοῦσαν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ διὰ μειδιάματος. Ἡ κατέχουσα αὐτὸν ἀόριστος καὶ μυστηριώδης καχεξία ἔλαβεν ἐπὶ τέλους χαρακτῆρα σπουδαῖον καὶ ἐπίφοβον. Ὁ Μαυρίκιος ἐζήτηε τὴν ἐρημίαν, οὐδ' ἔστεργε πλέον τὴν ἐργασίαν. Ἀγνωστον πάθος κατέτεκεν αὐτόν. Τὸ πρὸ πάντων παράδοξον εἶναι ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ, ἡ τοσοῦτον ἄλλοτε προσεκτικὴ καὶ ὀξύδερκῆς, δὲν ἐφάνετο παρατηροῦσα τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἐξαδελφου της, ὡς ἐὰν μὴ ἔβλεπεν ἄλλον ἢ τὸν σίρ Ἐδουαρδ.

Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ἐκάθητο τεθλιμμένος καὶ καταβεβλημένος, μετὰ φρίκης δ' ἐξετάζων ἑαυτόν, ὁ Μαυρίκιος εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Ἀγγέλον σοβαρώτερον τοῦ συνήθους. Ὁ σίρ Ἐδουαρδ ἐκάθησε πλησίον του, χωρὶς δὲ ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα, ἤρξατο χαράττων διὰ τῆς ῥάβδου του ἐπὶ τοῦ πατώματος ἄοράτους κύκλους, ὡς ἄνθρωπος ἔχων σπουδαῖον τι νὰ εἴπῃ, μὴ γινώσκων δὲ πῶς ν' ἀρχίσῃ, ἐνῶ ὁ Μαυρίκιος προσέβλεπεν αὐτόν ἀνησυχῶς, ὡς προβλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ ἐνσκήψῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἡ θύελλα, ἥς πρὸ μηνὸς ἠσθάνετο τὴν ἐπῆρειαν.

— Μαυρίκιε, εἶπεν ἐπὶ τέλους μετὰ τῆς ἐρασμίας συστολῆς, ἥτις τοσοῦτον ἀρμόζει εἰς τὸν πλοῦτον ἀποτεινόμενον πρὸς τὴν πενίαν, ἡγάπων τὴν ἀδελφὴν σου πρὶν ἢ τὴν γνωρίσω. Ἀκούων σε ὀμιλοῦντα περὶ αὐτῆς, τὴν ἡγάπησα, συνέχεον δὲ ἀμφοτέρους ὑμᾶς εἰς ἐν αἰσθημα φιλίας καὶ σεβασμοῦ. Τὴν ἐγνώρισα, τὸ δ' αἰσθημὰ μου τοῦτο ταχέως μετετρέπη εἰς ἔρωτα. Ἦτο δυνατόν νὰ γείνη ἄλλως; Κρῖνε καὶ ὁ ἑαυτοῦ. Ἐὰν ἡ ἀξίεραστος αὕτη κόρη δὲν ἦτο ἀδελφὴ σου, ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἰδῇς καὶ νὰ μὴ τὴν λατρεύῃς; Εὐγενεῖς νέοι, οὐδὲν περὶ τῆς οἰκογενείας σας οὔτε περὶ τῆς τύχης σας γνωρίζω, ἀλλ' εἶδον πῶς ζῆτε καὶ τοῦτ' αἰ ἀρκεῖ. Διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὑπέστητε τὴν δυστυχίαν, ἀπεδείξατε ὅτι εἴθετε ἀξιοὶ τοῦ πλούτου, καὶ ἐγὼ δὲ νομίζω ἀπέδειξα ὅτι δὲν εἰμαι ἀνάξιος τῆς πενίας. Μαυρίκιε, εἴμεθα φίλοι, θέλεις νὰ γείνωμεν ἀδελφοί;

Ὁ χροτότερος τοῦ θανάτου ὁ Μαυρίκιος ἔτεινε εἰς τὸν βαρωνέτον τὴν ψυχρὰν αὐτοῦ χεῖρα.

— Σίρ Ἐδουαρδ, ἀπῆλθες διὰ φωνῆς ἡλλοιωμένης, ἣν προσεπάθει νὰ καταστήσῃ ἀπάραχον, οἱ λόγοι σου μᾶς τιμῶσι καὶ τοὺς τρεῖς ἐξ ἑαυ-

βεβαιώητε ὅτι βαθέως μὲ συγκινοῦσιν, ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ, ἀλλ' ἡ ἀδελφὴ μου. . . . βεβαίως σὲ ἀγαπᾷ, ἔχεις τὴν συγκατάθεσίν της ἢ τοῦλάχιστον γνωρίζεις τὰ αἰσθηματά της;

— Ὁχι, φίλε μου, ὀχι, δὲν ἠξέσῳ ἂν μὲ ἀγαπᾷ, ἀπῆλθες μετριοφρόνως ὁ σίρ Ἐδουαρδ, ἀλλὰ πιστεύω σταθερῶς εἰς τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος, καὶ λέγω ὅτι ἴσως δι' ἐπιμῶν ἡγάπης καὶ ἀπεριορίστου ἀφοσιώσεως θὰ κατορθώσῃ ἡ καρδία μου νὰ προσελκύσῃ τὴν καρδίαν, ἣν ἐξέλεξεν.

— Ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ γνωρίζει ὅτι τὴν ἀγαπᾷ;

— Δὲν πιστεύω νὰ μὲ βλέπῃ μετὰ δυσαρρεσκείας, ἀλλ' ἐγὼ οὔτε διὰ τῶν χειλέων οὔτε διὰ τῶν βλέμμάτων ἐξέφρασα ποτὲ αὐτῇ τὸν ἔρωτά μου. Πρὶν ἢ ζητήσω τὴν συγκατάθεσίν της, ἐνόμισα καθ' ἑκόν μου νὰ ζητήσω τὴν ἰδικήν σου.

— Εὐγε! εἶπεν ὁ Μαυρίκιος. Δὲν μανθάνω τώρα πρῶτον τί ἀξίζεις, πρὸ πολλοῦ ἔχεις τὴν φιλίαν μου καὶ τὴν ὑπόληψίν μου. Θὰ ἐρωτήσω τὴν Μαγδαληνὴν, ἐὰν δὲ δέχεται τὴν πρότασίν σου, σοὶ ὑπόσχομαι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οὐδὲν θὰ παρεμβάλω πρόσκομμα εἰς τὴν εὐτυχίαν σου.

Ὁ βαρωνέτος ἀπεσύρθη ἔχων τὴν καρδίαν πλήρη γλυκειᾶς ἐλπίδος. Ἡγάπα μὲν τὴν Μαγδαληνὴν, ἀλλ' ἡγάπα καὶ τὸν Μαυρίκιον, ὅτι δὲ πρὸ πάντων ἤρεσκεν εἰς τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Ἦτο ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἀποζημιώσῃ ἀμφοτέρους διὰ τὴν ἀδικίαν τῆς τύχης, ἀποδίδων αὐτοῖς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν θέσιν, ἣν εἶχον στερηθῇ.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΡΤΕΟΡ.

ΑΙ ΟΔΥΝΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι συχνάκις ἀφρεντος, ὅτε ἀναγκάτως προκύπτει ἐκ τῆς ἀναποδράστου φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν συγκρουομένων συμφερόντων τῶν λαῶν, ἐνὶ λόγῳ ἐκ τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως διαγωνισμοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ φαινόμενον τοῦ πολέμου παρετηρήθη εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Περιγράφων τὴν γενικὴν ἀποψιν τῶν μεγάλων ἐρήμων (*Eikones της γρίσεως*), ὁ μέγας Humboldt ἐκφέρει τὰς ἐξῆς ὁράσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου σκέψεις. «Ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς παρατηροῦμεν ἐν ταῖς στέπαις (ταῖς μεγάλας πεδιάδας), τὴν τίγριν καὶ τὸν κροκοδείλον πολεμοῦντας κατὰ τῶν ἀγρίων ἱππῶν καὶ βοῶν, βλέπομεν ἀφ' ἐτέρου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν, τῶν περιοριζόντων τὰς ἐρήμους ἐκείνας ἐκτάσεις ὡς τις πεφυτευμένη παραλία, τὸν ἄνθρωπον συνεχῶς ὠπλισμένον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Φυλαί τινες πίνουσι τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν μετὰ φρικτῶδους ἀπληστίας· ἄλλαι δὲ φυλαί, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἀσπλοὶ πλὴν

ἀείποτε ἑτοιμοὶ πρὸς τὸν φόνον, φονεύουσι διὰ τοῦ δηλητηρίου δι' οὗ ἐβάψαν τὸν ἑαυτῶν ἀντίχειρα. Διὰ τοῦτο δασαίς ἀσθενέστεραι φυλαὶ διέρχονται διὰ τῶν ἀμυωδῶν ἐρήμων, φροντίζουσιν ὅπως ἐξαφανίζωσι τὰ ἔχνη τῆς διαβάσεώς των. Οὕτω λοιπὸν παρατηροῦμεν τὸν ἄνθρωπον, εἴτε λάβωμεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδα τῆς ζωώδους ἀγριότητος, εἴτε εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ πολιτισμοῦ, παρασκευάζοντα ἀείποτε ἑαυτῷ βίον πλήρη δοκιμασιῶν. Οὕτω, ὁ περιηγητὴς ὁ περιερχόμενος τὴν ὑδρογειον σφαῖραν ἀπαντᾷ ἀπανταχοῦ, ὅπως ὁ ἱστορικὸς ὁ διερχόμενος διὰ μέσου τῶν παρελθόντων αἰώνων, τὸ μονότονον καὶ ἀπελπιστικὸν θέαμα τῶν διχονοιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους».

Πλὴν ἡ ἱστορία διδάσκει ἡμᾶς ἐπίσης, ὅτι συχνότατα ἔλαβον χώραν πόλεμοι οὐδόλως ἀφρεντοί, οὐδόλως ἐκ τῆς φορᾶς καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλόμενοι, ἀλλὰ προκληθέντες ἐκ τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων ἐγωῦστων ἡγεμόνων ἢ ὑπουργῶν, ἢ ἐκ τῆς κουφότητος ὄχλου ἀγομένου πάντοτε ὑπὸ ὑπερφιλύτων διμαγωγῶν. Τοιοῦτος λόγου χάριν μωρὸς πόλεμος, ἐπιβληθεὶς ὑπὸ καταδημαγωγουμένου ὄχλου εἰς τὰς νοήμονας ἀνωτέρας τάξεις, ἐγένετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ καταστρεπτικὴ κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατεία τῷ 413 π. Χ.

Κατὰ τοιοῦτων ἐγωῦστικῶν ἢ ἀπερισκέπτων τάσεων ἀντιστρατεύεται ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη, ἐπιτελοῦσα ἔργον ποικιλικὸν καὶ μὴ ἐπιδικώουσα τὰ ἀδύνατα. Φωτίζουσα ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας περὶ τῶν πραγματικῶν ὄρων τῆς προόδου καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν ἐθνῶν καὶ περὶ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν. Εἰς ἐποχὰς καθ' ἃς αἱ οἰκονομικαὶ γνώσεις ἦσαν εἰς τὰ σπάργματα, ἐπιστεῖντο ὅτι ὁρὸς ἀπαραίτητος τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ πλούτου τῶν πολιτειῶν εἶναι ἡ διὰ τῆς κατακτήσεως αὐξήσις τῶν ἐρίων. Πλὴν σήμερον εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄλλοι εἰσὶν οἱ ὅροι τοῦ μεγαλείου τῶν ἐπικρατειῶν, συχνάκις δὲ καὶ ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὴν διὰ τῆς κατακτήσεως αὐξήσιν. «Αἱ πολιτικαὶ πρόοδοι, ἤτοι ἡ βελτίωσις τῶν πολιτικῶν ἠθῶν, λέγει σύγχρονος ἐπιφανὴς δημοσιολόγος, αἱ οἰκονομικαὶ πρόοδοι, καὶ αἱ ἠθικαὶ πρόοδοι αὐξάνουσι τὴν δύναμιν τῶν ἐθνῶν μετὰ ταχύτητος μεγίστης χωρὶς κατὰ λόγον γεωμετρικόν. Ἡ αὐτὴ ἐκτασις πλὴν μετὰ πληθυσμοῦ διπλοῦ. ὁ αὐτὸς πληθυσμὸς πλὴν μετ' εὐεξίας γενικωτέρας καὶ μετὰ μέσων ἀφρονωτέρων, τὰ αὐτὰ πλοῦτη πλὴν εἰς χειρὸς λαοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἐλευθέρου, ἀποφέρουσιν ἀποτελέσματα πολὺ μεγαλῆτερα καὶ εἰς διαστάσεις πολὺ εὐρύτερας ἐκείνων, τὰ ὅποια ἠθέλε τις εἰκάσει ἐκ μόνης τῆς παραβολῆς τῶν ἀριθμῶν». (Maurice Block, *L'Europe politique et sociale*).

Παρατηρείται από τινος εἰς τὰς κυβερνήσεις καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις τῆς Εὐρώπης πνεῦμα μᾶλλον περισκεμμένον καὶ ἐπιφυλακτικὸν εἰς τὰ θίγοντα τὸν πόλεμον ζητήματα, πνεῦμα οὐσιωδῶς διάφορον τῶν ἐπιπολαίων καὶ οἰκτρῶν ἐκείνων παραφορῶν, ὧν παρέστημεν μάρτυρες εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ὁρεῖται δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν μεγίστην ἐντύπωσιν, ἣν παρήγαγον εἰς κοινωνίας πεφωτισμένας αἱ φοβεραὶ σκηναὶ τῶν τελευταίων πολέμων, καὶ εἰς τὰς δημοσιεύσεις τῶν στρατιωτικῶν ἱατρῶν καὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, αἵτινες κατέστησαν βαθυτέρας καὶ διαρκεστέρας τὰς ἐντυπώσεις ταύτας δι' ἀκριβῶν καὶ λεπτομερῶν περιγραφῶν τῶν ὁδυνῶν τοῦ πολέμου.

Τοιαύτη τις ἀξιόλογος δημοσίευσίς ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Βρυξέλλαις ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ ἄρτι ἀποθνήσκοντος καθηγητοῦ κ. Oger Laurent, δημοσιευσάντων ἐν φυλλαδίῳ, ἐπιγραφομένῳ *Τρεῖς ἐβδομάδες ἐν τοῖς ροσηλευτηρίοις*, τὰς συντόμους μὲν ἀλλὰ λίαν παραστατικὰς ἐντυπώσεις τοῦτο ὡς μέλους τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον τῷ 1870. Ἐν τῇ συντόμῳ ταύτῃ περιγραφῇ ὁ κ. Oger Laurent, ὅστις ἀποθάνων εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του εἶχεν ἤδη διαπρέψει ὡς καθηγητῆς καὶ ὡς παιδαγωγός, δεικνύται κάτοχος ἐξόχου συγγραφικῆς δεινότητος. Ὡς λίαν διδακτικὰ ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ εἰρημένου πονήματος τὰ κατωτέρω δύο κεφάλαια.

Η ΧΗΡΑ ΤΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ.

«ὦ! ὁ πόλεμος εἶναι τι ἀσέβης. Θέλω ἀφηγηθῆναι σκηνὴν φρικτὴν συμβῆσαν ἐν Forbach, τῆς ὁποίας θὰ διατηρήσω ἐπὶ μακρὸν τὴν ὁδυνηρὰν μνήμην.

Ἀξιωματικὸς Πρώσος ἐφρονεῦθη καὶ ἐτάφη μετὰ πολλῶν ἐκατοντάδων στρατιωτῶν ἐν μεγάλῃ τάφρῳ. Ὅκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην ἡ σύζυγος του μαθοῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς Saarbruck. Ἡθελε ν' ἀνεύρη τὸ πτώμα τοῦ συζύγου της, ἵνα μετακομίσῃ αὐτὸ εἰς τὸ οἰκογενειακὸν κοιμητήριον. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἡ ἀτυχὴς κατέβαλε τὰς ὁδυνηρότερας προσπάθειάς, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ μέρος ἐν ᾧ ἐτάφη ὁ ἀτυχὴς σύζυγός της. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ δώσῃ αὐτῇ ἀκριβεῖς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πληροφορίας. Ἦτο γνωστὸν ὅτι ἔκειτο ἐν τῇ πεδιάδι ἐκείνῃ, ἀλλ' ἠγνοεῖτο ἐν τίνι τάφρῳ ἐβρίθην. Καὶ ὅμως ἡ σύζυγος ἤθελεν ἀνυπερθέτως ν' ἀνεύρη τὸ πτώμα. Ἐπιτυχούσα τὴν ἀδελαν ν' ἀνοίξῃ τινὰς τάφους, παραλαμβάνει ἕξ ἐργάτας καὶ ὑπόσχεται αὐτοῖς 300 τάλληρα, ἐὰν κατορθώσῃ ν' ἀνεύρωσι τὸ πτώμα τοῦ συζύγου αὐτῆς.

«Ἐλθετε, ἔλεγε, θὰ ἀναζητήσωμεν ὁμοῦ τὸ πτώμα. . . . Ὁ ἅς βοήθῃσω εἰς τὴν φοβεράν αὐτὴν ἐργασίαν. . . Θέλω νὰ τὸν ἐπανιδῶ! . . .

Θέλω νὰ τὸν ἀσπασθῶ ἀκόμη! . . . Καὶ μένει μου Ἐβρίκει, ποῦ εἶσαι; Ἐβρίκει! Ἐβρίκει! ἀπάντησόν με! . . . »

Ἐπὲρ τὰ πεντήκοντα πτώματα ἐξετάφισαν πρὶν ἢ φθάσῃν εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐζήτουν. Ἡ δυστυχὴς σύζυγος μένει συνεχῶς παρὰ τοὺς νεκρωσίμους ἐργάτας, ἐπιθεωροῦσα πάντα τὰ σεσηπότα ταῦτα σώματα, κύπτουσα ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀναπνέουσα τὴν παρ' αὐτῶν ἐκπεμπομένην δυσωδίαν. Τέλος ἀνακαλύπτει τὸν σύζυγόν της ἐν τῇ μεγάλῃ τάφρῳ, καὶ ἀναγνωρίζει αὐτὸν ἐκ τοῦ γαμηλίου δακτυλίου, τὸν ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν δάκτυλον.

«Αὐτὸς εἶναι! Εἶναι ὁ Ἐβρίκός μου!», ἀνεφώνησε, καὶ ἔξαλλος ὑπὸ τῆς λύπης ῥίπτεται ἐπὶ τοῦ σκελετώδους πτώματος καὶ περισφίγγει αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας της!

Ἀτυχὴς γυνή! Πῶς δὲν κατεβλήθη ὑπὸ τὸ βάρος τοσούτων συγκινήσεων; . . . Πῶς δὲν ἀπέθανεν ἐκατοντάκις εἰς τὴν ὄψιν τῶν σεσηπότων ἐκείνων πτωμάτων; . . . Τίς θέλει ποτὲ δυνηθῇ νὰ ἐκφράσῃ τί ἠσθάνθη ἐν τῇ ψυχῇ της κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐκταφῶν ἐκείνων, αἵτινες διήρκεσαν ὁκτώ ἡμέρας;

ΟΙ ΑΙΚΜΑΛΩΤΟΙ.

Τὴν 8 Σεπτεμβρίου περὶ τὰς τέσσαρας μετὰ μεσημβρίαν εἶδον παρελαύνουσαν πρὸ τοῦ ἡμετέρου χειρουργείου λυπηροτάτην συνοδίαν, τὸ σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τοῦ MacMahon, ἀναχωροῦν εἰς Γερμανίαν. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἶχον διέλθει πλείστας νύκτας ἐν ὑπαίθρῳ, ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν καὶ στερούμενοι πάσης σχεδὸν τροφῆς, ἐφαίνοντο δὲ εἰς ἄκρον καταβεβλημένοι. Εἶχον ἀφοπλισθῇ πάντες, οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν ἐστηρίζοντο ἐπὶ ῥάβδων καὶ προεκάλουν τὰ δάκρυα τῶν συναντῶντων αὐτοὺς διὰ τοῦ κατηφοῦς ἅμα δὲ καὶ ὑπερηφάνου βαδίσματός των.

Παρατηρήσαντες ὅτι τὰ εὐγενῆ ταῦτα τοῦ πολέμου θύματα ἐδέχοντο μετ' εὐγνωμοσύνης τὰ τρόφιμα καὶ τὰ σιγάρια, τὰ ὁποῖα καλοκάγαθοί τινες ψυχὰι τοῖς προσέφερον κατ' ὁδόν, ἐσπεύσαμεν εἰς τὸ χειρουργεῖον ἐγὼ καὶ δύο σύντροφοί μου καὶ ἐλάβομεν ἄρτον, τὸν ὁποῖον ὁπτοντες ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου προσεφέρομεν εἰς ὅσους μᾶς ἐπέτρεπον οἱ συνοδεύοντες στρατιῶται νὰ πλησιάσωμεν. Εἶδον συνταγματάρχας ὑπὸ τῆς λύπης καὶ τῶν στερησέων κατεσκληνέτας, τείνοντας τὴν χεῖρα ὅπως λάβωσι τεμάχιν ἄρτου, ἀφοῦ ἀπέμασσον δάκρυ ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ αὐτῶν μύστακος περὶ, εἶτα δὲ μοιράζοντας τὴν μικρὰν αὐτῶν μερίδα μετὰ τῶν συναιχμαλώτων των. Εἶδον πολλοὺς πέμποντας ἡμῖν ἀσπασμὸν διὰ τῆς χειρὸς πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης των. Τὸ θέαμα τοῦτο ἦτο ἀληθῶς ἀλγεινότατον. Ἐβλέπομεν 800 περίπου ἀξιωματικούς παντὸς βαθμοῦ, οἵτινες ὑπὸ τῆς τύχης προδοθέντες ἡ-

ναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατακλυσθεῖσαν πατρίδα, ὅπως φάγωσι τὸν πικρὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἄρτον ἐν τοῖς φρουρίοις τῆς Γερμανίας.

Καθ' ἡκον θεωρῶ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα, ὅτι οἱ Πρώσοι στρατιωτικοὶ οἱ συνοδεύοντες τοὺς νενικημένους, ἐφαίνοντο φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς καλῶς. Εἰς τοὺς τραυματίας καὶ εἰς ἐκείνους, οὓς εἶχεν ἐξασθενήσῃ ἡ πορεία, ἐπετρέπη ν' ἀναβῶσιν ἐπὶ τῶν φορητῶν ἀμαξῶν τῶν φερουσῶν τὰ σκεύη. Ἡ θλίβερά αὕτη παρέλασις διήρκεσεν ἐπὶ εἴκοσι λεπτά.

Ἀφοῦ ἐξηντλήσαμεν ἣν εἶχομεν προμήθειαν ἄρτου καὶ σιγάρων, ἡναγκάσθημεν νὰ βλέπωμεν διερχομένους τοὺς τελευταίους, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ τοῖς προσφέρωμεν τι. Τότε εἶδον τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν ἱερέα κλαίοντα ἐκ τῆς συγκινήσεως, τὸν δὲ ἀνδρεῖον στρατηγὸν (ἀρχηγὸν τοῦ ἐν λόγῳ Βελγικοῦ ἀποσπάσματος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ) ἀποσυρόμενον ὅπως κρύψῃ τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἀπέσπα αὐτῷ ἡ θῆρα τοσαύτης αἰσχύνης καὶ συμφορᾶς.

Ὁ φίλος μου ὁ δικηγόρος ἡγανάκτει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῶν γενναίων ἐκείνων στρατιωτῶν. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τοῦ Σεδάν ἴσταντο εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν των, οἱ μὲν προσφέροντες τρόφιμα καὶ καπνὸν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, ἄλλοι δὲ ἀποκαλύπτοντες τὴν κεφαλὴν ὅπως ἐπιδείξωσιν οὕτω πῶς τὸν πρὸς τὴν δυστυχίαν σεβασμὸν αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοὺς ἐχαιρέτιζον ὑψοῦντες τὰ κράνη των. Πολλὴν δὲ ὥραν ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν, ζοφερά σιωπὴ ἐβασίλευεν εἰσέτι ἐν ταῖς ἀγυαῖς, δι' ὧν εἶχον διέλθει.

Μετ' ὀλίγας ὥρας παρευρέθη εἰς σκηνὴν οὐχ ἥττον συγκινητικὴν ἐκείνης, ἣν ἀφηγήθην ἄνωτέρω. Ἐκατὸν περίπου στρατιῶται ἀποθνήσκοντες τῆς πείνης εἶχον ὀδηγηθῇ εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἐν ᾧ εἶχον μένει ἐπὶ ὁκτὼ ἡμέρας αἰχμαλῶται, ὑπὸ ἀγαθῶν τινῶν ἀνθρώπων λαβόντων τὴν ἀδελαν νὰ σώσωσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου, ἀλλ' οἱ πλείστοι αὐτῶν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ φάγωσι τὴν διδομένην αὐτοῖς τροφήν. Ἡ ὀδύνη καὶ ὁ θάνατος ἀπεικονίζοντο ἐπὶ τῆς μορφῆς των. Πρόδηλον ἦτο ὅτι δὲν εἶχον πλέον δυνάμεις. Τινὲς αὐτῶν ἐκείντο ἐκτάδην ἐπὶ τῶν λίθων καὶ ἐκλείον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς εἰ ἔλεγον «ἀφετέ με ν' ἀποθάνω». Πᾶσαι αἱ ἐκεῖ εὐρισκόμεναι γυναῖκες ἐκλείον, οἱ δὲ ἄνδρες ἔλεγον, ὅτι ἐγκλημα ἦτο ν' ἀφήσῃ τις ἀνθρώπινον πλάσμα ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης. Δύο ἱατροὶ διένειμαν ῥακὴν μετὰ χλιαροῦ ὕδατος μεμιγμένην, τὸ δὲ φάρμακον τοῦτο ἐφαίνετο ἀναζωογονοῦν αὐτοὺς κατὰ τι.

Κατὰ τὴν ὁγδόην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν στρατιωτικὸς τις ἱατρός διέταξε νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἄνδρας τοὺτους εἰς τὸν στρατῶνα. Τινὲς

ἐξ αὐτῶν ἡγείροντο μετὰ δυσκολίας καὶ ἐπορεύοντο στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ βραχίονος συστρατιωτῶν ἄλλων, ἥττον καταβεβλημένων, ἀλλὰ τοὺς πλείστους ἡναγκάσθησαν νὰ μεταφέρωσιν ἐπὶ φορείων. Κύριός τις βλέπων μετ' ἐμοῦ τὸ θέαμα τοῦτο μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι τὴν ἐπαύριον καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἠθέλομεν ἶδει διερχομένους τοὺς 60,000 αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποῖους οἱ Πρώσοι ἀφοπλίσαντες περιέκλεισαν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Μέσου σχηματιζομένῃ χερσονήσῳ, ἡμισίαν λεύγαν μακρὰν τῆς πόλεως. Καὶ οὗτοι ἐκεῖθεν ἤρχοντο, προσέθηκεν, εἶναι οἱ ἀσθενέστεροι, ἀλλ' ἐκ τῆς θλίψεως αὐτῶν καταστάσεως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν πόσα δεινὰ ὑπέστησαν τὰ δυστυχῆ ταῦτα τοῦ πολέμου θύματα.

Τῷ ὄντι, τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν δεκάτην πρωῒν ὥραν, μόλις εἶχομεν ἀποπερατώσει τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν ὧν, ὅτε εἶδον προχωροῦν σῶμα ἡ μᾶλλον πληθὺν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄλλοτε στρατιῶται. Πρώσοι καὶ Βαυairoi ἔχοντες τὰ ὅπλα ἐπὶ βραχίονος ἢ κρατοῦντες πιστόλια, συνώδεον αὐτοὺς. Οἱ τὴν συνοδίαν διευθύνοντες ἀξιωματικοὶ ἦσαν ἐφιπποῖ. Οὐδέποτε εἶδον ἀνθρώπους ἔχοντας οἰκτροτέραν ὄψιν. Ἐπορεύοντο ἐν ἀταξίᾳ στηριζόμενοι ἐπὶ μεγίστων ῥάβδων, ἦσαν δὲ ῥακένδυτοι καὶ ὑπὸ βορβόρου κεκαλυμμένοι. Τὰ πάντα ἐμαρτύρουν τὴν ἐνδειαν, τὰς στερήσεις, τὸν κόπον καὶ τὴν πείναν, καθότι ὄντως, ὡς εἶπον, αἱ δυστυχεῖς εἶχον ἀναγκασθῇ νὰ στρατοπεδεύωσιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἡττης των ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μέσου ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν βροχὴν, ἄνευ τροφῆς καὶ ἄνευ σκηνῶν. Πολλοὶ εἶχον ἀποθάνει.

Τὸ ἡμέτερον χειρουργεῖον εἶχε λάβει εὐτυχῶς τὴν προηγουμένην νύκτα 200 ἄρτους ἐκ καλοῦ ἀλεύρου παρὰ τῆς πόλεως τοῦ Ἀρλὼν σταλέντας, ὁ δὲ στρατηγὸς μᾶς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ διανεμήσωμεν 50 ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς αἰχμαλώτους. Δύο μεγάλα κανίστρα πλήρη κεκοιμημένου ἄρτου ἐκομίσθησαν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου πρὸς διανομήν. Μόλις ἔδωκα τεμάχια τινὰ, οἱ δυστυχεῖς αἰχμαλῶται παρατηρήσαντες ὅτι ὁ ἄρτος οὗτος τοῖς ἦτο προωρισμένος, ἐπέπεσαν κατ' ἐμοῦ ἡ μᾶλλον κατὰ τοῦ κανίστρου καὶ ἐκένωσαν αὐτὸ ἐν ἁκαρεῖ. Φρικτῶδες ἐπὶ τῆς τύφῃ, μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας ἐξῆλθεν αὐτῆς σῶος καὶ ἀβλαβής. Βλέποντες πόσον δύσκολος ἦτο ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διανομὴ τῶν τροφίμων, ἀπεφασίσαμεν ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου νὰ ἀναβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου.

Ἐκεῖθεν ἐξηκολουθήσαμεν τὴν διανομήν ῥίπτοντες τὸν ἄρτον ἐν τῇ ἀγυαί. Πλείονες τῶν πεντακοσίων αἰχμαλώτων ὑψώσαν συγχρόνως πρὸς ἡμᾶς χεῖρας ἱκέτιδας κράζοντες: «Καὶ ἐγὼ, Κύριε, ἀποθνήσκω τῆς πείνης, δὲν ἐφαγα ψωμὶ πρὸ πέντε ἡμερῶν!» Οἱ εὐτυχῆσαντες νὰ λάβωσι πλέον τοῦ ἐνὸς τεμαχίου ἔβλεπον αὐτὸ ἀφαι-

ρούμενον ὑπὸ τῶν συναγχμαλώτων τῶν, εἶποντο δὲ κραυγαῖ ὀργῆς, γρονθοκοπήματα καὶ πάλῃ. Τὸ θέαμα ἦτο ὀδυνηρὸν ἅμα καὶ αἰσχροῦν. Οἱ στρατιῶται τῆς συνοδίας κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἡ πορεία, ἀλλ' εἰς μᾶτην τὸ πρόσταγμα «ἐμπρός» ἀνεμειγνύετο εἰς τὰς κραυγὰς τῶν αἰχμαλώτων. Οἱ οὐδὲν λαβόντες ἡρνούντο νὰ προχωρήσωσιν. Ἐντὸς μικροῦ ἀξιωματικὸς τις ἐφιππος ἐφθασε, διατάττων νὰ ἀναγκάσωσι τοὺς αἰχμαλώτους νὰ βαδίσωσι. Τότε συνέβη σύγχυσις ἀπερίγραπτος καὶ φρικώδης. Ἀφ' ἐνὸς μὲν στρατιῶται ἐνοπλοὶ ὑπακούοντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὠθοῦσιν, ἀνατρέπουσι, καὶ τύπτουσι ἐπανειλημμένως δυστυχεῖς αἰχμαλώτους, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ πόνου καὶ τῆς πείνης ἐξητλημένους, οὐδὲν δὲ πράξαντας ἐγκλημα, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τύχης προδοθέντας· οἱ μὲν λέγουσιν «ἐμπρός», οἱ δὲ ἐπαναλαμβάνουσι «Πεῖνω! πεῖνω!» Εἶναι δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν τούτων εὐγενεῖς νέοι ἀρπαγέντες ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν ὑπὸ τῆς μάστιγος τοῦ πολέμου, οἵτινες οὐδέποτε ἤθελον ὑποπέσει εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ταπεινώσεως οὐδ' ὑποστῇ τοιαῦτα δεινὰ, ἐὰν νόμος ἄδικος, ἀνηλεὲς, ἀπάνθρωπος, δὲν ἤρπαζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐστίας τῶν ὅπως ὑποχρέωσιν αὐτοὺς νὰ γείνωσι στρατιῶται. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν διήγησιν. Εἰς τῶν στρατιωτῶν τῆς συνοδίας αἰτιώμενος ἐμὲ διὰ τὴν συμβαίνουσαν ἀταξίαν, ἐγείρει τὸ ὄπλον του πρὸς τὸν ἐξώστην ἐπὶ τοῦ ὀπίου ἵσταμαι, καὶ σκοπεύων μὲ ἀπειλεῖ νὰ πυροβολήσῃ, ἐὰν δὲ ἀποσυρθῇ. Ὅπισθοδρομήσας κατὰ δύο βήματα λαμβάνω τὸ κενὸν σχεδὸν κἀνίστρον καὶ κενώνω αὐτὸ ταχέως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑποκάτω συνωθουμένου πλήθους, εἶτα δὲ μεταβαίνω ἐσπευσμένως εἰς παραθύρον τι τοῦ ἱσογείου, εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ κτιρίου, ἐνθα εὐρίσκετο ἤδη ὁ φίλος μου. Ἐκατὸν περίπου ἄρτοι ἔμενον εἰσέτι πρὸς διανομήν. Ῥίπτομεν αὐτοὺς ἕνα πρὸς ἕνα διὰ τῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου. Δὲν βλέπω τὰ ἐν τῇ ἀγυίᾳ συμβαίνοντα, ἀλλ' ἀκούω φρικώδεις κραυγὰς καὶ διακρίνω τὸν κρότον τῶν τυπόντων κοπάνων (κοντακίων), καὶ ἀκούω τοὺς αἰχμαλώτους συνωθουμένους, πίπτοντας καὶ καταπατώντας ἀλλήλους. Ἐντὸς μικροῦ πλείστοι ἐρατιῶται τῆς συνοδίας ἐρχονται ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ διευθύνουσι πρὸς ἡμᾶς τὰς λόγχας τῶν. Ἐχόντες ἀπόφασιν νὰ διανείμωμεν εἰς τοὺς πεινῶντας ὅλους τοὺς ἄρτους, ἐξακολουθοῦμεν ῥίπτοντες αὐτοὺς χωρὶς νὰ δίδωμεν προσοχὴν εἰς τὰ ἀπειλοῦντα ἡμᾶς ὄπλα. Δολοφόνος σίδηρος ἐγγίζει τὸ στήθος τοῦ φίλου μου· οὐχ ἦτον, κρυπτόμενοι ὀπισθεν τοῦ παραθύρου, ῥίπτομεν τὸν ἄρτον. Ἦ ἐκ Namur καὶ Β... ἥτις εὐρίσκεται πλησίον ἡμῶν, μᾶς παρακαλεῖ ν' ἀποσυρθῶμεν.

«Ὁ! σὰς φονεύσουν», ἀναφωνεῖ ἐντρομος. «Ὁ! τοὺς δώσωμεν ὅλον τὸν ἄρτον», λέγομεν ἡμεῖς ἐξω ἐκ τῶν. Τῷ ὄντι, οἱ ἄρτοι ὅλοι ῥίπτονται ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, τινὲς αὐτῶν κρέμονται μετὰ τῶν λογχῶν τῶν πρὸς τὸ παράθυρον διευθυνομένων. Τέλος ἡ ἡμετέρα προμήθεια ἐξαντλεῖται καὶ τότε ἀποσυρόμεθα.

Πέντε Βαυαροὶ στρατιῶται ἔμειναν ἐκεῖ φρουροῦντες, μέχρις οὗ ἀπῆλθεν ἅπασα ἡ συνοδία. Οὕτω δ' ἐτελείωσε τὸ θλιβερὸν τοῦτο ἐπεισόδιον.

**

ΟΙ ΠΥΡΓΙΤΑΙ ΕΝ ΝΕΑΙ ΥΟΡΚΗ

Παρ' ἡμῖν ὁ στρουθός, ὁ κοινῶς λεγόμενος σπουργίτης ὅ ἐστι πυργίτης, ἐξημεροῦται εὐκόλως, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς μεγάλας πόλεις, ὧν οἱ ὁδοὶ βρῖθουσι πυργιτῶν ἀναζητούντων τροφὴν.

Ὁ διάσημος Βυφρὼν γράφει πού περὶ τινος πυργίτου, ὅστις τοσοῦτον εἶχεν ἐξημερωθῇ, ὥστε παρηκολούθει τὸν κύριόν του, στρατιώτην τινὰ, ὃν ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρίζῃ μετὰ τῶν πάντων τῶν στρατιωτῶν ὅλου τοῦ συντάγματος. Παρακολούθει δὲ τοὺς ἀνθρώπους οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγάπης ἀλλ' ἐξ ἀπλοῦ συμφέροντος, διότι εἰζεύρει ὅτι παρ' αὐτοῖς εὐρίσκει εὐκόλως τροφὴν ἄρθρον. Ἀνάγκη δὲ προφυλάξων τινῶν πρὸς κατανίκησιν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ἀπιστίας.

Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις οἱ πυργίται εἶνε τὰ μάλιστα ὀχληροὶ ἕκκα τῆς πολλῆς οἰκειότητος αὐτῶν. Ἐπικάθηται μετὰ μεγίστης ἀδιακρισίας ἐπὶ τοῦ ὄμου τοῦ τυχόντος ἀνθρώπου, καὶ ἀρπάζουσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν νηπίων τὸ πλακούντιον, ὅπερ ἐκεῖνα οὐδεμίαν ἔχουσιν ὄρεξιν νὰ δώσωσιν εἰς αὐτούς. Αἰτία δὲ τούτου εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου παρεχόμενη εἰς τοὺς πυργίτας προστασία. Εἶνε δὲ ἀπηγορευμένον ῥητῶς τὸ συλλαμβάνειν αὐτοὺς ζῶντας, ζημιούται δὲ διὰ ζημίας πέντε δολλαρίων (25 φράγκων) πᾶς ὅστις φωραθῇ φονεύων πυργίτην.

Εἶνε δὲ ὁ πυργίτης μετανάστης, δὲν εἶνε Ἀμερικανός. Κατὰ τινὰ ἐποχὴν οὐ μακρὰν ἡμῶν ἀπέχουσιν σμήνη παντοίων ἐντόμων ἐπέδραμον τὴν χώραν ὅλην· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ πληθὺς αὐτῶν, ὥστε ἀπεφάσισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλέσωσιν ἐξ Εὐρώπης εἰς ἐπικουρίαν πτηνὰ ἐντομοβόρα. Ἐκ πάντων δὲ τῶν πτηνῶν τούτων μόνοι σχεδὸν οἱ πυργίται ἠτύχησαν νὰ παλαίσωσι κατὰ τοῦ δεινοῦ ψύχους τῶν χωρῶν ἐκεῖνων καὶ νὰ κλιματισθῶσι. Οἱ δὲ Ἀμερικανοὶ ὡς ἄνθρωποι πρακτικοὶ μετῆλθον πᾶν μέσον δυνάμενον νὰ καταστήσῃ εὐάρεστον τὴν διαμονὴν ἐν τῇ νέᾳ πατρίδι τῶν, παρέχοντες αὐτοῖς ἐν καιρῷ καὶ τροφὴν καὶ κατοικίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου. Διὸ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις κήποις καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς ἰδιωτικοῖς κτήμασι πανταχοῦ οἰκοδομοῦσιν εἰς αὐτοὺς φωλεάς. Καὶ ὁ

ποῖας φωλεάς! Ἐπὶ τῶν μεγάλων κλάδων τῶν μεγάλων δένδρων βλέπεις κομποτάτους οἰκίσκους, αὐτόχρημα στρατώνας. Περὶ δὲ τῆς τροφῆς τὸ μὲν θέρος πορίζονται αὐτὴν εὐκόλως αὐτοὶ οἱ πυργίται· ἀλλὰ τὸν χειμῶνα καὶ μάλιστα τὴν ἐποχὴν τῶν χιόνων καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ οἱ δημόσιοι φύλακες καθ' ἐκάστην πρωτὴν καθαρίζουσιν ἀπὸ τῆς χιόνος μέρη τινὰ ἐκ διαλειμμάτων, καὶ ἐπ' αὐτῶν σωρεύουσι ψίχας ἄρτου, σπόρους, σταφίδας καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα λιχνεύματα.

Ἄ! ἐὰν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ ἰδίως οἱ ἐν Ἑλλάδι ζῶντες δυστυχεῖς πυργίται ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἐννοιάν τινὰ τῆς τοιαύτης εὐμερείας καὶ ἀπολαύσεως, μετὰ πόσης προθυμίας θὰ μετενόστευον ἐν σώματι εἰς Ἀμερικὴν! Κυρία Σ*

Γνωμίαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δονκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωγιοῦ.]

294.

Πάντοτε ἀγαπῶμεν τοὺς θαυμάζοντας ἡμᾶς· δὲν ἀγαπῶμεν ὅμως πάντοτε τοὺς θαυμάζομένους παρ' ἡμῶν.

295.

Σπανίως ὁ ἄνθρωπος γινώσκει ἅπαντα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ θελήματα.

296.

Δυσκόλως ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν ὑπ' αὐτοῦ καταφρονούμενον· οὐχ ἦττον ὅμως δύσκολον εἶναι νὰ ἀγαπήσῃ τις τὸν ἐξόχως ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενον.

297.

Τοῦ σώματος οἱ χυμοὶ συνήθη καὶ κανονικὴν ἔχουσι ῥοήν, κινουσαν καὶ στρέφουσαν ἀδῆλως τὴν τοῦ ἀνθρώπου θέλησιν. Ῥέουσι δὲ ὁμοθυμηδὸν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐπικρατοῦσιν ἐν ἡμῖν λεληθότως. Διὰ τοῦτο μεγάλως μετέχουσιν ὅλων τῶν τοῦ ἀνθρώπου πράξεων ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ.

298.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν πλείστων ἀνθρώπων κεχυμμένη εἶναι ἐπιθυμία εὐεργεσιῶν ἀξίας μεζονος.

299.

Σχεδὸν ὅλοι ἀποσεύμεν τὰς μικρὰς ὑποχρεώσεις, πολλοὺς δὲ ἔχουσι τοὺς εὐγνώμονας αἱ μετρίαις ἀξίας εὐεργεσίαι, ἀλλὰ σχεδὸν οὐδεὶς ὑπάρχει μὴ ἀχαριστῶν, λόγου προκαίμενου περὶ ὑποχρεώσεως μεγάλης.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Κυρία τις ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν πρώην συμμάθητρίαν της, ἣν πρὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν εἶχεν ἰδεῖ, καὶ κατέλυσεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας.

Πρωτὰν τινὰ ἐν ᾧ ἡ ξενιζομένη κυρία ἐνίπτετο

καὶ ἐπλυνε τοὺς ὀδόντας, ἔπειτα δὲ ἤρχιζε νὰ κτενίζῃ τὴν κόμην της, ἡ μικρὰ ἀνεψία τῆς οἰκοδομοῦνης, πενταετὲς κοράσιον, ἀφ' οὗ ἐπὶ τινὰ ὥραν παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὴν κυρίαν, εἶπεν εἰς αὐτήν·

— Ἡ θεία μου δὲν κάμνει ὅπως σεῖς· ἐκεῖνη κρατεῖ τὰ ὀδόντια της εἰς τὸ χεῖρ της καὶ τὰ καθαρίζει. Ἐπειτα κρεμᾷ τὰ μαλλιά της ἀπὸ ἕνα καρφὶ καὶ τὰ κτενίζει. Καὶ εἶνε πολὺ εὐκολώτερον!...

* Ἐν τινι ἀμάξῃ τοῦ σιδηροδρόμου.

Πρόσωπα τῆς σκηνης: Ἱερεὺς, ναύτης. Ὁ ναύτης βλασφημεῖ φοβερά.

Ἱερεὺς. Πρόσεχε, παιδί μου, μὴ βλασφημῇς διότι θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν κόλασιν.

Ναύτης. Ἐννοιά σου, παπᾶ μου. Ἐγὼ καὶ εἰσιτήριον ἐπιστροφῆς.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Κατὰ τοὺς δουλικούς χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἡ φιλοπατρία εἶχεν ἀλλοίαν ἢ σήμερον σημασίαν. Σήμερον μὲν τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπατρίδος δαψιλευόμεθα πρὸς πάντα τὸν νομίζοντα ὅτι εὐεργετῇ τὴν πατρίδα καὶ μόνον ψυχία τινὰ δίδων τῶν πιπτόντων ἐκ τῆς πλουσίας τραπέζης αὐτοῦ, τότε δὲ φιλόπατρις ἐκαλεῖτο ὁ καὶ ὀλοκληρὸν τὸν ἄρτον ἀποσπῶν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἰδίων τέκνων χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος. (Ν. Δραγούμης).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ Γερμανικὴ τις ἐφημερίς ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ἀσειότατον ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Βίσμαρκ. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ὁ Ρούσσελ, ὁ γερμανὸς Ἀγγλος πολιτευόμενος, συνομιλῶν μετὰ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχικαγκελαρίου, εἶπε σὺν τοῖς ἄλλοις· «Φαντάζομαι ὑπὸ πόσων ὀχληρῶν θὰ περιστοιχίσῃς καὶ πόσον καιρὸν θὰ δαπανᾷς ἀνωφελῶς δεχόμενος ἐπισκέψεις. — Ὅσον δι' αὐτὸ, ἀπήντησεν ὁ Βίσμαρκ, εἶρον ἐν ἀξιόλογον μέσον, ὅπως ἀπαλλάσσωμαι. Ἀμὰ ὡς ἐπίσκεψίς τις παραταθῇ ὑπὲρ τὸ δέον, ἐρχεται ἡ σύζυγός μου καὶ ἐπὶ μιᾷ οἰαδῇ ποτε προσφάσει ἀπομακρύνει τὸν ὀχληρόν». Μόλις εἶχε προσφάσει τὰς λέξεις ταύτας ὁ ἀρχικαγκελάριος καὶ ἰδοὺ ἡ θύρα ἀνοίγεται καὶ ἡ Κυρία Βίσμαρκ ἐμφανιζομένη λέγει· «Ὅθων, εἶναι καιρὸς νὰ πάρῃς τὸ ἱατρικόν σου! Ὁ Βίσμαρκ ἔγεινε κατακόκκινος. Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Ρούσσελ ἐγέλασε καὶ ἀνεχώρησεν ἀνεμνηστικαίως.

Ἡ Πρό τινῶν ἡμερῶν ἐγένετο ἐν Νεαπόλει συνέλευσις ἰδεολόγων εἰρηνοφίλων ὑπὲρ τῆς καθόλου ἀφοπλίσεως. Τὰ μέλη αὐτῆς ἀποφάναντο, ὅτι καὶ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, ἐπόμενοι εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἀπαιτοῦντος νὰ διέπῃ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν τὸ δίκαιον,

οὐχί ἡ διὰ τῶν ὀπλων βία, θὰ συμφωνήσωσι περὶ συγχρόνου τινὸς καὶ ἀναλόγου ἀφοπλίσεως». Τοὺς ἰταλοὺς φιλανθρώπους σκώπτουσα μία τῶν ἐγκριτωτέρων ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, παρατηρεῖ τὰδε: «Μονάρχαι καὶ ὑπουργοὶ δὲν διακυβεύουσι τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἐθνῶν· καί- περ εἰθισμένοι ὄντες εἰς τοῦ πολέμου τὰς τέ- χνας, βιάζονται ὑπ' αὐτῶν τῶν λαῶν νὰ πολε- μώσιν. Ὁ Τσάρος, ὁ Γουλιέλμος, ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, ὁ Οὐμβέρτος, ὁ πρόεδρος Γρεβὺ δὲν ἐμ- ποδίζουσι τοὺς μυριαρίθμους μαχητὰς τῶν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τοὺς διατρέψωσιν, ἐὰν μὴ ἀπῆτουν τοῦτο οἱ λαοί, οἱ καὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνων δαπάνας ἐπιψηφίζοντες. Τοὺς πολέμους, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀποφασίζουσιν οἱ λαοί, οὐχί οἱ μονάρχαι, καὶ Ναπολέοντες ἂν ὑ- ποτεθῶσιν οὗτοι. Οἱ ἀγαπῶντες λοιπὸν τὴν εἰ- ρήνην δέον νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν διόρθωσιν τῆς κοινωνικῆς πυραμίδος ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν θεμε- λίων. Δέον νὰ πείσωσι τοὺς μὲν Ἰταλοὺς νὰ μὴ ἐποφθαλμιώσιν εἰς Τυρολίδα καὶ Τεργέστην, τοὺς πανσλαβιστὰς νὰ ἐξημερώσωσι τοὺς ἑαυτοὺς ὁ- μοφύλους, τοὺς Γερμανοὺς νὰ λησμονήσωσι τὰς κατὰ Γάλλων νίκας τῶν, τοὺς δὲ Γάλλους νὰ μὴ μνησικακῶσι κατὰ Γερμανῶν. Σήμερον ἔθνος ὅλον ἐξοπλίζεται, διότι αὐτὸ τὸ ἔθνος, οὐχί μό- νος ὁ μάχιμος αὐτοῦ ἀρχηγός, δρέγεται τῶν ἐ- παρχιῶν τοῦ γείτονος, ἡ φοβεῖται μὴ ἀφαιρεθῇ τὰς ἑαυτοῦ. Τὸ ἐν Εὐρώπῃ βαρύτατον στρατιω- τικὸν σύστημα εἶναι πιστὴ ἐκφρασίς τοῦ φρονή- ματος τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Στρατὸς εὐρωπαϊ- κός εἶναι ὁλόκληρον ἔθνος ἐν ὀπλοῖς, διότι καὶ τοῦ ἔθνους τὸ πνεῦμα εἶναι καθωπλισμένον. Ἐὰν μὴ ἐξεπροσώπει θέλησιν ἐθνικὴν, οὐδὲ ἐπὶ δω- δεκάμηνον θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ· δι' αὐτὸ τοῦτο ὅμως εἶναι καὶ τὸ μέγιστον τῶν προσκομ- μάτων τῆς ἀφοπλίσεως. Ἐναντίον τοιούτου κα- κοῦ οὔτε δημοσθένειος εὐφράδεια ἰσχύει, οὔτε ἐ- πιχειρήματα φιλοσοφικά. Ἐν τούτοις ἀναμφι- σβήτητος ἀλήθεια διαμένει, ὅτι αἱ νῦν στρατιω- τικαὶ δαπάναι εἶναι ὁ τυραννικώτατος τῶν φό- ρων. Οὐδὲν κράτος καθ' ἑκαστον εἶναι ὑπεύθυ- νον· θὰ ἡμάρτανε μάλιστα εἰς τοὺς ὑπηκόους του, ἐὰν μὴ ἐμμεῖτο τὰ ἄλλα. Ὅλα πάντα ἀθρόα τούναντίον φαίνονται ὑπεύθυνα. Ὑπάρχουσι νο- σήματα, καθ' ὧν ὀλίγον ἢ οὐδὲν ἰσχύουσι φάρ- μακα εἰδικά· ἡ μόνη τῆς θεραπείας ἐλπίς ἐγκει- ται ἐν τῇ ἀναποδράστῳ καὶ συνεχεῖ δεινώσει αὐτῶν. Ἡ θεραπεία δὲ θὰ ἐπέλθῃ, ἀφ' οὗ τὰ ἔθνη, τέλειον ἐξαντληθέντα, διασώσωσιν εἰσέτι μικράν τινα δύναμιν βιωτικὴν».

Ἐν Μαδρίτῃ ἀπέβισε κατ' αὐτὰς φονε- θεῖς ὑπὸ Θηριώδους ταύρου ὁ περιφημώτατος τῶν ταυρομαχῶν Φρασκουέλος. Ὁ Φρασκουέλος ἦτο πλούσιος. Ἐκάστη ταυρομαχία ἀπέφερεν αὐτῷ 1500 φράγκα· ἐφόνευσε δὲ κατὰ τὸ μακρόν

τοῦ στάδιον ὑπὲρ τοὺς 300 ταύρους. Ἡ δεξιό- της τοῦ ἦν τόση, ὥστε πολλάκις, ἐνῷ τὸ θηρίον ὤρμα μαινόμενον κατ' αὐτοῦ, ἔθετε τὸν πόδα τοῦ μεταξὺ τῶν δύο κεράτων ἢ ἐνέπηγεν αὐτόθι ταινιοστόλιστα μικρὰ βέλη.

Ὁ πρόην Ἐμίρης τοῦ Ἀφγανιστάν Σεῖρ Ἀλῆς, ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἀπολέσας τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Πετρού- πολιν, ἐτελεύτησε δὲ καθ' ὁδὸν καὶ ἐτάφη ἐν τινὶ κήπῳ. Τὸν κήπον τοῦτον ἡγόρασεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακούβ-Χάν καὶ προτίθεται ν' ἀνεγείρῃ αὐτόθι μεγαλοπρεπὲς μουσουλμανικὸν τέμενος, κατὰ πάντα ὅμοιον τῷ ἐν Μεδίνα τεμένει, ἐνθα κεῖν- ται τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου προφήτου καὶ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ θυγατρὸς Φατιμῆ. Ἐπὶ τῆς ἀρ- γυρᾶς σαρκοφάγου, ἣτις θὰ στηθῇ ἐπὶ τοῦ τά- φου, θὰ χαραχθῇ ἐν περσικῇ καὶ ἀφγανικῇ γλώσσῃ ὁ βίος τοῦ συνταχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰακούβ- Χάν. Τὸ μαισολεῖον θὰ φωτίζεται ὑπὸ 15 λυ- χνιῶν, ὧν ἐκάστη ἔσται δῶρον ἑνὸς τῶν τέκνων τοῦ Σεῖρ-Ἀλῆ· ἀνὰ πᾶσαν δὲ μεσημβρίαν θὰ διανέμηται, δαπάναις τοῦ Ἰακούβ-Χάν, ἄρτος καὶ ἄλλας εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγεῖται κατ' αὐτὰς θα- λαμηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἀπα- ράμιλλος κατὰ τὸν πλοῦτον τοῦ ὕλικου καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διασκευῆς. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὑφιοῦνται δίστεγα τὰ δώματα τῆς αὐτοκρατορι- κῆς οἰκογενείας. Πέριξ ὑπάρχει στοὰ ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἀνεμον καὶ τὰ κύματα καὶ χρησιμεύουσα ὡς τόπος περιδιαβάσεως. Τὸ ἐστιατόριον ἔχει μῆκος 65, πλάτος 35 καὶ ὕψος 12 ποδῶν· ἐξ ἴσου δὲ μεγάλη εἶναι ἡ αἶθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Αἱ λοιπαὶ αἶθουσαι, τὸ σπουδαστήριον τοῦ αὐτοκρά- τορος καὶ οἱ κοιτῶνες εἶναι θαύματα πολυτελεί- ας. Αἱ κλίμακες εἶναι πλατεῖαι καὶ περίγλυφοι.

Ὁ βαθύπλουτος τραπεζίτης Βισσοφσκάϊμ ἀπεφάσισε ν' ἀνεγείρῃ ἰδίους ἀναλώμασιν ἐν Νι- καίᾳ ἀστεροσκοπεῖον. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται εἰς 1,500,000 φράγκων. Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Οἱ εἰς τὸ πάθημα τῶν χειμέτων (χιονιστρῶν) καὶ σχασμάτων τοῦ δέρματος τῶν χειρῶν ὑπο- κείμενοι ὀφείλουσι πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν νὰ λαμ- βάνωσι τὰς ἀναγκαῖας προφυλάξεις πολὺ πρὶν ἢ ἐνσκήψῃ τὸ δριμύ ψυχρὸς, ὅτε πλέον οὐδαμῶς ὤφε- λουσι τὰ θεραπευτικὰ μέσα.

Προφυλακτικὸν δὲ ἐξαιρετὸν κατὰ τοῦ παθή- ματος εἶνε τὸ νὰ ἀλειφῇ τις, ὅταν κατακλίνεται, τὰς χεῖρας διὰ πομμάδας περιεχούσης καφου- ράν. Ἡ ἀλειψὴ αὕτη λειανούσα καὶ μαλακό- νουσα τὸ δέρμα, προφυλάττει τὴν ἐπιδερμίδα ἀπὸ τὴν ξηρότητα ἐκείνην, ἐκ τῆς ὁποίας προέρ- χεται ἡ οὐκ ὀλίγου βλαπτικὴ πάθησις αὕτη.

ΑΘΗΝΗΣ—ΤΥΠΟΙΣ ΚΕΡΚΗΝΗΣ. ΟΔΟΣ ΜΙΑΤΙΔΑΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΥ, 15